

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΛΑΡΙΣΑΣ**

ΟΙ ΤΣΙΓΓΑΝΟΙ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ

ΛΑΡΙΣΑΣ

**ΠΡΟΚΑΤΑΡΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΓΙΑ
ΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ ΟΡΩΝ
ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ**

ΤΕΥΧΟΣ IV :

ΟΙ ΤΣΙΓΓΑΝΟΙ ΤΟΥ

ΔΗΜΟΥ ΤΥΡΝΑΒΟΥ

**ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗΣ
ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΛΑΡΙΣΑΣ
ΑΕΝΑΑ ΑΕ**

ΛΑΡΙΣΑ, ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2003

1. Εισαγωγή

Το παρόν τεύχος IV της μελέτης «ΟΙ ΤΣΙΓΓΑΝΟΙ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ – ΠΡΟΚΑΤΑΡΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΓΙΑ ΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ ΟΡΩΝ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ» αναφέρεται στους 1500, περίπου, Τσιγγάνους που ζουν σε καταυλισμό στο βόρεια όρια της πόλης του Τυρνάβου.

Η μελέτη αναδεικνύει τα ιστορικά, κοινωνικά, πολιτιστικά, οικονομικά και πολεοδομικά στοιχεία που συνθέτουν την εικόνα της ζωής των τσιγγάνων του Τυρνάβου και αναφέρεται στις παρεμβάσεις που έγιναν στην περιοχή από την αυτοδιοίκηση και την πολιτεία. Η εικόνα ολοκληρώνεται με την παράθεση των στοιχείων που προέκυψαν από επιτόπια έρευνα.

Στην ομάδα που παρήγαγε το τεύχος μετείχαν οι παρακάτω:
ΣΟΥΜΠΕΝΙΩΤΗΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ, Οικονομολόγος, Επίκουρος καθηγητής
Πανεπιστημίου Μακεδονίας, *σε ρόλο συντονιστή της μελέτης*
ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ, Καθηγητής του Πανεπιστημίου του
Πειραιά, *σε θέματα επιχειρηματικής στρατηγικής*
ΣΩΜΑΡΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ, χωροτάκτης – κάτοχος τίτλου MIS, *αναλυτής των*
ερωτηματολογίων και συντάκτης των κειμένων
ΝΑΒΑΚΟΥΔΗ ΜΑΡΙΑ, οικονομολόγος *στην επιμέλεια των κειμένων*
ΒΑΣΑΡΔΑΝΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, πολιτικός μηχανικός
ΛΑΜΠΡΙΔΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ οικονομολόγος
ΖΑΜΠΑΛΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ, υπάλληλος γραφείου
ΟΜΑΔΑ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ, Τμήμα Οργάνωσης
και Διοίκησης Επιχειρήσεων, *στη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων*

Χρησιμοποιήθηκαν στοιχεία του δήμου Φαρσάλων

Σημαντική ήταν η βοήθεια του ΟΝΤΟΥΛΗ ΠΕΤΡΟΥ, οικονομολόγου
Μηχανικού, Διευθυντή του δήμου Τυρνάβου.

Στην απογραφή συνέβαλαν οι τσιγγάνοι του Τυρνάβου με τη φιλόξενη
διάθεσή τους.

Όλους όσους συνέβαλαν στην υλοποίηση του έργου ευχαριστούμε θερμά

ΛΑΡΙΣΑ, ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2003

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Εισαγωγή.....	2
2. Πληθυσμός - περιοχή μελέτης.....	3
2.1. Πληθυσμός.....	3
2.1.1. Εμφάνιση και δημιουργία του οικισμού στη θέση Κριτήρι.....	3
2.1.2. Διαχρονική παρουσία των τσιγγάνων στον Τύρναβο.....	4
2.1.3. Τρόπος ζωής και άλλα χαρακτηριστικά.....	5
2.1.4. Συνθήκες διαβίωσης-προβλήματα.....	5
2.1.4.1. Εκπαίδευση.....	7
2.1.4.2. Απασχόληση.....	7
2.1.4.3. Υγεία.....	8
2.1.4.4. Δικαιώματα.....	8
2.2. Περιοχή κατοικίας.....	9
2.2.1. Γεωγραφικός εντοπισμός.....	9
2.2.2. Πολεοδομικά χαρακτηριστικά.....	10
2.2.2.1. Εξοπλισμός κατοικίας - Χρήσεις γης.....	10
2.2.2.2. Βασικές υποδομές - προσπελασιμότητα.....	10
2.2.3. Προβλήματα.....	11
2.3 Συμπεράσματα.....	12
3. Έρευνα Πεδίου.....	14
3.1. Εισαγωγή.....	14
3.1.1. Ερωτηματολόγιο - μέρη έρευνας.....	15
3.1.2. Διαδικασία ανάλυσης δεδομένων.....	16
3.1.3. Ερευνητική ομάδα.....	17
3.2. Ανάλυση των απαντήσεων του ερωτηματολογίου.....	17
3.2.1. Δημογραφικά στοιχεία - Ταυτότητα δείγματος.....	17
3.2.2. Δικαιώματα.....	22
3.2.3. Περιοχή κατοικίας και οικήματα.....	24
3.2.4. Εκπαίδευση.....	35
3.2.5. Απασχόληση.....	38
3.2.6. Υγεία.....	44
3.2.7. Ψυχαγωγία - ενασχολήσεις - σχέσεις κατοίκων.....	46
3.2.8. Οικονομικά στοιχεία.....	50
4. Φορείς πολιτικής - εφαρμοζόμενη πολιτική.....	52
4.1. Περιφέρεια Θεσσαλίας.....	52
4.2. Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Λάρισας.....	52
4.3. Δήμος Τυρνάβου - λοιποί φορείς.....	53
4.4. Παρεμβάσεις που χρήζουν άμεσης προτεραιότητας.....	55
5. Συμπεράσματα.....	57
6. Παράρτημα.....	59
7. Βιβλιογραφία.....	116

1. Εισαγωγή

Το τμήμα αυτό της μελέτης αφορά τους περίπου 1500 - 2000 τσιγγάνους που είναι εγκατεστημένοι στη θέση Κριτήρι του Τιρνάβου και στοχεύει στην καταγραφή και ανάδειξη των ιστορικών, κοινωνικών, πολιτιστικών, οικονομικών και πολεοδομικών στοιχείων που συνθέτουν και δομούν την διαχρονική εικόνα της καθημερινότητας σε αυτό το διαμέρισμα της πόλης του Τιρνάβου.

Για τον εντοπισμό και την συλλογή στοιχείων οι μελετητές αξιοποίησαν τόσο δευτερογενή όσο και πρωτογενή στοιχεία. Στα δευτερογενή στοιχεία εντάσσονται τα στοιχεία που μπορεί κάποιος να συγκεντρώσει από άρθρα, προηγούμενες μελέτες και έρευνες, βιβλία, στατιστικές, αφιερώματα σε ημερήσιο και περιοδικό τύπο και οτιδήποτε άλλο θα μπορούσε να θεωρηθεί ως αποτέλεσμα προγενέστερης προσπάθειας. Αντιθέτως, στα πρωτογενή στοιχεία εντάσσονται μελέτες και έρευνες που συλλέγουν και επεξεργάζονται δεδομένα από τον υποκείμενο πληθυσμό και που συνεπώς καταλήγουν σε συμπεράσματα που δεν βασίζονται σε προϋπάρχουσες παραδοχές και απόψεις. Για την εξυπηρέτηση της πρωτογενούς έρευνας, οι μελετητές ανέπτυξαν σχετικό ερωτηματολόγιο το οποίο αξιοποιήθηκε για την συλλογή και την καταγραφή στοιχείων και χαρακτηριστικών από το σύνολο των οικογενειών του Δημοτικού Διαμερίσματος. Τα στοιχεία αυτά καταχωρήθηκαν σε βάση δεδομένων που αναπτύχθηκε ειδικά γι αυτό το σκοπό. Η επεξεργασία αυτών των δεδομένων κατέληξε στη διαμόρφωση συμπερασμάτων και προτάσεων οι οποίες διατυπώνονται στο τέλος αυτής της ενότητας.

Τέλος, στο Τμήμα αυτό της μελέτης γίνεται αναφορά και στις κατά καιρούς προσπάθειες και παρεμβάσεις της πολιτείας για την επίλυση των προβλημάτων αυτού του Δημοτικού διαμερίσματος.

Το τμήμα αυτό της μελέτης θα αξιοποιηθεί ως απογραφικό εργαλείο αλλά και ως εργαλείο ανάδειξης των πραγματικών προβλημάτων του εν λόγω Δημοτικού διαμερίσματος αλλά και της συγκεκριμένης κοινωνικής ομάδας προκειμένου να διαμορφωθεί και να καθορισθεί η κατάλληλη πολιτική παρέμβασης εκ μέρους της πολιτείας. Επίσης, η μελέτη μπορεί να αξιοποιηθεί για να υποστηριχθούν προτάσεις και αιτήματα χρηματοδότησης παρεμβάσεων από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα.

2. Πληθυσμός - περιοχή μελέτης

2.1. Πληθυσμός

2.1.1. Εμφάνιση και δημιουργία του οικισμού στη θέση Κριτήρι

Στην περιοχή του Τυρνάβου υπάρχει παρουσία τσιγγάνων από το 1674. Τότε υπήρχε στην πόλη η συνοικία Χαλκιά η οποία χρωστούσε το όνομά της στα χαλκουργεία που υπήρχαν εκεί και η οποία συγκέντρωνε το μεγαλύτερο μέρος αυτής της κοινωνικής ομάδας. Η συνοικία αυτή εκτείνονταν στα δυτικά της πόλης σε μια περιοχή που σήμερα αναφέρεται ως γύφτικα. (Ελευθερία, 4/3/1996, σελ. 10).

Σύμφωνα με δημοσιογραφικά, ιστορικά και λαογραφικά κείμενα των νεώτερων χρόνων, οι τσιγγάνοι οι οποίοι περιφέρονταν στην ευρύτερη περιοχή του νομού Λάρισας, μη έχοντας μόνιμη κατοικία, κατά τη δεκαετία του `80 άρχισαν να συγκεντρώνονται σε μικρούς σχηματισμούς σε περιοχές όπως τα Φάρσαλα, το Συκούριο και το Μεζούρλο της Λάρισας. Την ίδια χρονική περίοδο παρουσιάζονται τσιγγάνοι και στην περιοχή του Τυρνάβου και ειδικότερα κοντά στην τέως κοινότητα Δένδρων. Αυτό συνέβη ύστερα από παραχώρηση οικοπέδων από την τότε κοινοτική αρχή, σε μια προσπάθεια αύξησης του πληθυσμού της κοινότητας. Παράλληλα, στην πόλη του Τυρνάβου, την ίδια περίοδο εμφανίστηκε μικρός αριθμός σκηνιτών τσιγγάνων, που οδηγήθηκε σε τοποθεσία στα όρια της πόλης (στις όχθες του Τιταρήσιου). Η περιοχή κατοικίας τους διέθετε νερό χωρίς όμως άλλες υποδομές. Ο πληθυσμός αυτός, στην συγκεκριμένη περιοχή άρχισε με τον καιρό να αυξάνεται εξαιτίας:

- της βίαιης εκδίωξης τσιγγάνων από άλλες περιοχές (π.χ. Μεζούρλο Λάρισας) και την αναγκαστική εγκατάστασή τους στην συγκεκριμένη περιοχή.
- των συγγενικών δεσμών με τσιγγάνους άλλων περιοχών της Ελλάδας που αποφασίζουν να εγκατασταθούν στην περιοχή αυτή του Τυρνάβου.
- της πληρέστερης εξυπηρέτησής τους από το Κέντρο Υγείας και από τις άλλες δημόσιες υπηρεσίες της πόλης του Τυρνάβου.

Η ανεξέλεγκτη αύξηση του πληθυσμού των τσιγγάνων στις παρυφές της πόλης του Τυρνάβου, άρχισε να αποτελεί μείζον κοινωνικό πρόβλημα τόσο για τους ίδιους τους τσιγγάνους εξαιτίας της έλλειψης υποδομών, όσο και για τον ντόπιο

πληθυσμό της γύρω περιοχής. Ταυτόχρονα, οι υποσχέσεις πολιτικών προσώπων και θεσμικών φορέων προς τους σκηνίτες τσιγγάνους της περιοχής για διάφορων ειδών παροχές, τους οδήγησαν στην αγορά αγροτεμαχίων, τα οποία κατά τα φαινόμενα τελικά αποπληρώθηκαν σε τιμή πενταπλάσια της κανονικής. Η αγορά αγροτεμαχίων στην περιοχή Κριτήρι (δίπλα στην περιφερειακή οδό Τυρνάβου - Ελασσόνας) αρχίζει από το έτος 1988 και συνεχίζεται έως σήμερα.

2.1.2. Διαχρονική παρουσία των τσιγγάνων στον Τύρναβο

Ο πληθυσμός των τσιγγάνων ανάλογα με την εποχή κυμαίνεται μεταξύ των 1.500 - 2.000 κατοίκων. Ακριβής αριθμός του πληθυσμού, γνωρίζοντας τις μεταναστευτικές συνθήκες τους, είναι δύσκολο να προσδιορισθεί.

Το 1996, σύμφωνα με την απογραφή της Γενικής Γραμματείας Λαϊκής Επιμόρφωσης, υπήρχαν στον Τύρναβο 290 "διερχόμενοι" τσιγγάνοι, οι οποίοι εγκαταστάθηκαν για μικρό διάστημα σε 40 παράγκες. (ΓΓΛΕ, 1996)

Το 1998 οι τσιγγάνοι του Τυρνάβου άγγιζαν τα 1000 άτομα που ήταν στην πλειοψηφία τους νομάδες.

Οι συνθήκες διαβίωσης τους ήταν εντελώς ακατάλληλες και έχουν καταγραφεί αρκετές βιαιοπραγίες και συγκρούσεις με τον ντόπιο πληθυσμό (Περιφέρεια Θεσσαλίας, 1998).

Το 1999 ο αριθμός των τσιγγάνων του Τυρνάβου ήταν περίπου 1500-2000, κατοικούσαν σε παράγκες και άλλες ιδιοκατασκευές διατεταγμένες σε καταυλισμό και αντιμετώπιζαν κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα όπως όλοι οι τσιγγάνοι της Ελληνικής επικράτειας (ΔΕΠΟΣ, 1999).

Τα επίσημα στοιχεία από την τελευταία απογραφή του Μαρτίου 2001 της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας (παράστημα Νομού Λάρισας) δεν έχουν ακόμη οριστικοποιηθεί. Ανεπίσημα στοιχεία ανεβάζουν τον αριθμό των Τσιγγάνων της περιοχής σε 1.141 ή αλλιώς 184 νοικοκυριά.

2.1.3. Τρόπος ζωής και άλλα χαρακτηριστικά

Οι τσιγγάνοι του Τυρνάβου έχουν στενές σχέσεις με τη μικρή ομάδα που κατοικεί στο βόρειο τμήμα των Νταμαρίων της Νέας Σμύρνης Λάρισας. Μιλούν την Ρομανί Τσιπ (τη γύφτικη διάλεκτο, Έξαρχος, 1996, σελ. 33) και είναι Χριστιανοί ορθόδοξοι (Περιφέρεια Θεσσαλίας, 1998). Ως τόπους της μακρινής καταγωγής τους δηλώνουν την Ινδία και τη Βουλγαρία.

Οι τσιγγάνοι είναι οικογενειάρχες, φιλότιμοι, εργατικοί και πιστοί στις παραδόσεις και τις αξίες με τις οποίες μεγάλωσαν. Θεωρούν απορριπτέα συμπεριφορά την απιστία, το διαζύγιο και την τεμπελιά. Άλλωστε η εργασία αποτελεί βασική αξία τους. Σημαντικό έθιμό τους είναι η προίκα που δίνει ο πατέρας της νύφης στο γαμπρό.

2.1.4. Συνθήκες διαβίωσης-προβλήματα

Για τους τσιγγάνους του Τυρνάβου, η ανέχεια η φτώχεια και η ανθυγιεινή διαβίωση αποτελεί καθημερινό φαινόμενο. Οι δυνατότητές τους για εργασία στην τοπική αγορά είναι περιορισμένες.

Οι τσιγγάνοι έχουν:

- χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο. Κατά καιρούς υπήρξαν πολλά επεισόδια παρεμπόδισης των μικρών τσιγγάνων στο να συμμετάσχουν στα μαθήματα του σχολείου, από τους κατοίκους του Τυρνάβου.
- πρόβλημα στην εύρεση σύγχρονων ανταγωνιστικών επαγγελμαμάτων.

Τα παραπάνω στοιχεία προέρχονται από εμπειρικές έρευνες για τη θέση της τσιγγάνικης κοινότητας στον Τύρναβο (Περιφέρεια Θεσσαλίας, 1998, ΔΕΠΟΣ, 1999).

Περιστατικά του πρόσφατου παρελθόντος μαρτυρούν πως οι τσιγγάνοι δε γίνονταν κοινωνικά αποδεκτοί, θεωρούνταν “ξένο σώμα” στην τοπική κοινωνία ενώ η ολιγωρία των πολιτειακών αρχών επέτεινε ακόμη περισσότερο την αντίληψη αυτή (βλ. σχετική αρθρογραφία του τοπικού τύπου, Περιφέρεια Θεσσαλίας, 1998, σελ.52).

Για την αντιμετώπιση των πραγματικά σοβαρών προβλημάτων τους και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής και των συνθηκών διαβίωσης τους, οι τσιγγάνοι της περιοχής στο παρελθόν διοργάνωσαν αρκετά συλλαλητήρια διαμαρτυρίας. Τα γεγονότα αυτά επιβεβαιώνονται τόσο από δημοσιεύματα του ημερήσιου τύπου όσο και από μαρτυρίες των κατοίκων της περιοχής.

Εκτός από τα προβλήματα που αφορούν και εκπορεύονται από την αποδοχή/ απόρριψη της μόνιμης εγκατάστασης των, πολλά από τα προβλήματα που προέκυψαν αφορούν τα οικονομικά της ευρύτερης περιοχής αλλά και τα οικονομικά των μελών αυτής της κοινωνικής ομάδας. Συγκεκριμένα, πολλά από τα επαγγέλματα που παραδοσιακά ασκούσαν οι τσιγγάνοι, δεν είναι πλέον προσοδοφόρα και συνεπώς έπαψαν να προσφέρουν τους οικονομικούς πόρους για την διαβίωση των ίδιων και των οικογενειών τους (μπακιρτζήδες, καρεκλάδες, ζωέμποροι, οργανοπαίχτες κ.α).

Η αναγκαστική ως εκ τούτου στροφή των τσιγγάνων σε νέα για αυτούς επαγγέλματα προκειμένου να συμπληρώσουν το όποιο εισόδημά τους, αλλά και η συνεχής αύξηση της ανεργίας και της υποαπασχόλησης για τα υπόλοιπα μέλη της τοπικής κοινωνίας, δημιούργησε κλίμα ανταγωνισμού και αύξησε την ένταση μεταξύ των κοινωνικών ομάδων.

Συγχρόνως, οι παραπάνω εξελίξεις ενέτειναν το κλίμα δυσφορίας μεταξύ των τσιγγάνων, προκάλεσαν ένα ακόμα ισχυρό πλήγμα στην προσπάθεια που καταβάλλεται για οικονομική ενίσχυση των δραστηριοτήτων και την ένταξη αυτής της κοινωνικής και τελικά ενίσχυσαν την απομόνωση τους και υποβάθμισαν το βιοτικό τους επίπεδο.

Επιπλέον, ο αναλφαβητισμός, το χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης, και η έλλειψη επαγγελματικής εξειδίκευσης, δημιουργούν σοβαρά συγκριτικά πλεονεκτήματα για την εν λόγω κοινωνική ομάδα και δυσκολεύουν ακόμη περισσότερο την ένταξη τους στην αγορά εργασίας.

2.1.4.1. Εκπαίδευση

Μέχρι το 1996 δεν υπήρχε εξειδικευμένο σχέδιο για την εκπαίδευση των τσιγγανοπαίδων. Η φοίτηση των περισσότερων τσιγγάνων μαθητών διαρκούσε μόνο μερικές εβδομάδες ή στην καλύτερη περίπτωση μερικούς μήνες. Κατά την σχολική περίοδο του 1996 - 1997, ύστερα από πρωτοβουλία της Δ/σης Α/θμιας Εκπαίδευσης Ν. Λάρισας, η εκπαίδευση των τσιγγανοπαίδων επιχειρήθηκε να αντιμετωπισθεί με διασπορά των παιδιών σε όλα τα Δημοτικά Σχολεία του Τυρνάβου. Αυτό έφερε την αντίδραση της τότε δημοτικής αρχής και των Συλλόγων Γονέων & Κηδεμόνων των Δημ. Σχολείων του Τυρνάβου (*Συνεδρίαση του Δ.Σ. Πρακτικό 13/1996*).

Σήμερα, τα τσιγγανόπαιδα έχουν περιορισθεί σε δύο Δημ. Σχολεία, σε ειδικές τάξεις. Η μεταφορά τους γίνεται με ναυλωμένο λεωφορείο από την Δ/ση της Α/θμιας Εκπαίδευσης του Ν. Λάρισας.

Πρέπει επίσης να αναφερθεί ότι η προσχολική αγωγή είναι άγνωστη στους τσιγγάνους αφού κανένα τσιγγανόπουλο δε πάει στο νηπιαγωγείο. (*Σουλάκη, 2000, σελ. 62-64*).

Αίτημα των τσιγγάνων της περιοχής είναι η δημιουργία και τη μόνιμη λειτουργία σχολικής μονάδας στον οικισμό τους.

2.1.4.2. Απασχόληση

Με την σταδιακή εξαφάνιση των τεχνών που παραδοσιακά ασκούσαν οι τσιγγάνοι (π.χ. σιδηρουργοί, καρεκλάδες, ομπρελάδες, μουσικοί) οι τελευταίοι στράφηκαν κυρίως προς το μικρεμπόριο των λαϊκών αγορών, το επάγγελμα του γυρολόγου.

Ειδικότερα, οι τσιγγάνοι κάτοικοι του Τυρνάβου

- απασχολούνται με την εμπορία ειδών προικός, πλαστικών ειδών, φυτών κ.α.
- εποχιακά ασκούν αγροτικές δραστηριότητες και αυτό συμβαίνει κυρίως από Οκτώβριο έως Νοέμβριο και από Ιούνιο έως Ιούλιο, στους νομούς Λάρισας, Ημαθίας και στην Πελοπόννησο.
- περιστασιακά ένας μεγάλος αριθμός τσιγγάνων απασχολείται στην ανακύκλωση σιδηρικών, χαρτιού κ.α. Αξίζει στο σημείο αυτό να αναφέρουμε

ότι το 2000, μέλη της κοινότητας των τσιγγάνων του Τυρνάβου είχαν συμμετάσχει σε πρόγραμμα κατάρτισης με θέμα τα ανακυκλώσιμα υλικά (ΚΕΚ Νομαρχικής Αυτοδιοίκησης Λάρισας, 2000).

Τέλος, αξίζει να αναφέρουμε ότι σημαντικός αριθμός τσιγγάνων του Τυρνάβου βρίσκεται σε συνεχή αναζήτηση εργασίας.

2.1.4.3. Υγεία

Τα θέματα υγείας των τσιγγάνων του Τυρνάβου χρήζουν άμεσης αντιμετώπισης και προς αυτή τη κατεύθυνση το Κέντρο Υγείας Τυρνάβου καταβάλλει αξιόπαινες προσπάθειες. Συγκεκριμένα, και πέραν των υπηρεσιών που προσφέρονται στις εγκαταστάσεις του, το προσωπικό του κέντρου υγείας προσπαθεί να αντιμετωπίσει διάφορες ασθένειες με την προσφορά υπηρεσιών στον καταυλισμό των τσιγγάνων. Οι υπηρεσίες υγείας που προσφέρονται στον καταυλισμό των τσιγγάνων είναι:

- προληπτικοί εμβολιασμοί
- εξετάσεις που αφορούν την υγιεινή του στόματος
- ενημέρωση των τσιγγάνων

Πρόσφατα, από συνεργεία του υπουργείου υγείας, διενεργήθηκε εμβολιασμός στους τσιγγανόπαιδες της περιοχής.

Τέλος, από διαθέσιμα στοιχεία ιατρικής έρευνας τεκμαίρεται ότι η συντριπτική πλειοψηφία των κατοίκων του τσιγγάνικου οικισμού (ποσοστό άνω του 90 %), είναι φορείς της Ηπατίτιδας Τύπου Α και Β.

2.1.4.4. Δικαιώματα

Πολλοί τσιγγάνοι δε γνωρίζουν την έννοια και το περιεχόμενο λέξεων και ενεργειών που αφορούν την υπόσταση του δημότη, την εγγραφή στα δημοτολόγια, την αναγνώριση των παιδιών, την στρατιωτική θητεία κ.α. Ως αποτέλεσμα αυτής

της υστέρησης παρατηρούνται τα κάτωθι φαινόμενα

- καταγράφονται περιπτώσεις παιδιών τα οποία δεν είναι δηλωμένα στο ληξιαρχείο ή στο δημοτολόγιο.
- Δεν αξιοποιούνται τα δικαιώματα που προσφέρει η ιδιότητα του πολίτη ενός Καποδιστριακού Δήμου
- Εμφανίζονται και επίσης καταγράφονται περιπτώσεις ενός ιδιόμορφου κοινωνικού αποκλεισμού όπου πολλές κρατικές παροχές, υπηρεσίες ή και δημόσια αγαθά δεν μπορούν να καταλήξουν στους πραγματικούς δικαιούχους αφού οι ίδιοι οι δικαιούχοι δεν φρόντισαν να νομιμοποιήσουν τα δικαιώματά τους (βλέπε για παράδειγμα τα επιδόματα ανεργίας, τη συμμετοχή στο πρόγραμμα ολοκληρωμένης παρέμβασης για την ανεργία κ.τ.λ.).
- Δεν μπορούν να αξιοποιήσουν τις δυνατότητες που προσφέρει το τρίτο κοινοτικό πλαίσιο

Επίσης, οι περισσότεροι των τσιγγάνων όχι μόνο δεν γνωρίζουν πολλά από τα δικαιώματά και τις υποχρεώσεις τους αλλά επίσης δεν γνωρίζουν και τις υπηρεσίες που προσφέρουν οι διάφορες δημόσιες υπηρεσίες, οργανισμοί, φορείς κ.τ.λ. Κατά συνέπεια σε πολλές περιπτώσεις όχι μόνο δεν αξιοποιούν τα δικαιώματά τους αλλά ούτε καν τα γνωρίζουν.

2.2. Περιοχή κατοικίας

2.2.1. Γεωγραφικός εντοπισμός

Η έκταση που καταλαμβάνει σήμερα ο οικισμός των τσιγγάνων στο Τύρναβο, πλησιάζει τα 180-200 στρ., και βρίσκεται στο βόρειο τμήμα της πόλης, σε απόσταση 500 μέτρων περίπου από τον πολεοδομικό ιστό. Ο οικισμός είναι εκτός σχεδίου πόλεως, και απέχει 3 χλμ από το κέντρο του ΟΤΑ Τυρνάβου. Βρίσκεται παραπλεύρως της Ε.Ο. Λάρισας – Κοζάνης. Η περιοχή συνορεύει με βιομηχανικές δραστηριότητες και λατομείο.

2.2.2. Πολεοδομικά χαρακτηριστικά

2.2.2.1. Εξοπλισμός κατοικίας - Χρήσεις γης

Το 1999, τα καταλύματά των τσιγγάνων αριθμούσαν σε 135 νάιλον παράγκες και τα 15 σπίτια. Οι παράγκες τους ήταν κατασκευασμένες από ευτελή υλικά και δε διαθέτουν τους απαραίτητους βοηθητικούς χώρους και χώρους υγιεινής. Στην περιοχή σήμερα υπάρχουν πολλές παράνομες πρόχειρες κατασκευές με δομικά υλικά, οι οποίες στερούνται χώρων υγιεινής.

Νόμιμα, σύμφωνα με τις διατάξεις του Γ.Ο.Κ, έχουν κατασκευασθεί μόνο 5 κατοικίες, οι οποίες βρίσκονται σε οικόπεδα με έκταση πάνω από 4 στρέμματα. Τα υπόλοιπα αγροτεμάχια έχουν εμβαδόν έως 500 τμ και δε θα μπορέσουν ποτέ να γίνουν οικοδομήσιμα αν η περιοχή δεν ενταχθεί στο σχέδιο πόλης.

Επίσης, στον οικισμό, υπάρχουν 4-5 πρόχειρες κατασκευές, οι οποίες λειτουργούν παράνομα ως παντοπωλεία, καφενεία ή ως αποθήκες προϊόντων που εμπορεύονται οι ιδιοκτήτες τους. Ακόμη οι τσιγγάνοι κατασκεύαζαν με δικά τους έξοδα μία εκκλησία, που την ονόμασαν «Αγία Κόρη». Κοινόχρηστοι χώροι όπως πλατείες, πάρκα, παιδικές χαρές δεν υπάρχουν στο Κριτήρι.

Όλες οι εκτάσεις στις οποίες βρίσκονται οι κατοικίες και τα άλλα οικήματα των τσιγγάνων είναι αγορασμένες από τους ίδιους. Όμως κύρια συμβόλαια υπάρχουν μόνο για τα 40 στρέμματα. Για τα υπόλοιπα, έχουν συνταχθεί προσύμφωνα ή απλά συμφωνητικά. Ακόμη, για την αντιμετώπιση του κόστους της αγοράς ενός αγροτεμαχίου (οικοπέδου), οι τσιγγάνοι συγκεντρώνονταν σε μικρές ομάδες οικογενειών και αγόραζαν εκτάσεις από κοινού τις οποίες εν συνεχεία τις τεμάχιζαν και τις διένειμαν μεταξύ των. Κατ' αυτό τον τρόπο και σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία, το κάθε αγροτεμάχιο τελικά μοιραζόταν, κατά μέσο όρο, σε δέκα οικόπεδα. Τέλος θα πρέπει να σημειωθεί ότι στην αρχή κατέβαλλαν αρκετά υψηλή τιμή για την αγορά γης ενώ στη συνέχεια αυτό έπαψε να ισχύει επειδή η "υποβάθμιση" της περιοχής μείωσε την αξία των αγροτεμαχίων.

2.2.2.2. Βασικές υποδομές - προσπελασιμότητα

Η πρόσβαση στον οικισμό γίνεται από τον περιφερειακό δρόμο Τυρνάβου που αποτελεί την βόρεια παράκαμψη της πόλης και τη Ν.Ε.Ο. Λάρισας - Κοζάνης. Και οι δυο δρόμοι έχουν μεγάλη οδική κυκλοφορία γεγονός που αυξάνει τον κίνδυνο τροχαίων ατυχημάτων. Στο παρελθόν έχουν καταγραφεί στην περιοχή αρκετά και

σοβαρά οδικά ατυχήματα.

Στο εσωτερικό του οικισμού υπάρχει ένας ασφαλτοστρωμένος δρόμος ο οποίος περνά περίπου από το μέσο του οικισμού.

Μεταξύ των παραπηγμάτων υπάρχουν δρόμοι οι οποίοι δεν προέκυψαν ως αποτέλεσμα κάποιου σχεδιασμού αλλά δημιουργήθηκαν από τις εκάστοτε ανάγκες μετακίνησης των κατοίκων εντός αυτού. Μερικοί από αυτούς είναι στρωμένοι με χαλίκι ενώ οι περισσότεροι είναι χωματόδρομοι.

Μέχρι πρόσφατα, ο οικισμός δεν διέθετε υδροδότηση. Στην περιοχή υπήρχε μια μόνο βρύση στην οποία δεν επιτρεπόταν η συνεχής παροχή νερού (ΔΕΠΟΣ, 1999). Για την αντιμετώπιση του προβλήματος, οι Τσιγγάνοι συγκέντρωναν τις απαραίτητες ποσότητες νερού από δημόσιους χώρους της πόλης του Τυρνάβου (πάρκα, πλατείες, οικίες), ή ακόμη και από καταστροφές που προξενούσαν στο δίκτυο ύδρευσης της πόλης. Οι τελευταίες ενέργειες με τη σειρά τους δημιουργούσαν προυποθέσεις μόλυνσης του Δικτύου και έθεταν σε κίνδυνο την υγεία των Δημοτών του Τυρνάβου. Πρόσφατα ο Δήμος Τυρνάβου, με χρηματοδότηση της Περιφέρειας Θεσσαλίας, κατασκεύασε αγωγό ύδρευσης παραπλεύρως του κεντρικού δρόμου του οικισμού, και τοποθέτησε σε διαφορετικά σημεία του οικισμού 15 με 20 παροχές.

Δίκτυο της ΔΕΗ δεν υπάρχει στο Κριτήρι, γιατί ο οικισμός είναι εκτός σχεδίου πόλης.

Δίκτυο αποχέτευσης όμβριων και ακαθάρτων δεν υπάρχει και ο αριθμός των βόθρων στην περιοχή είναι μικρός.

Η αποκομιδή των απορριμμάτων στην περιοχή από το δήμο γίνεται μόνο το καλοκαίρι όταν η κατάσταση γίνεται ανυπόφορη. Οι τσιγγάνοι προτίθενται να αντιμετωπίσουν με δικά τους μέσα την αποκομιδή των απορριμμάτων τους.

Η επικοινωνία των κατοίκων με συγγενικά τους πρόσωπα καλύπτεται με ένα καρτοτηλέφωνο.

2.2.3. Προβλήματα

Βασικά προβλήματα του οικισμού των τσιγγάνων του Τυρνάβου είναι:

- η μη ένταξη του οικισμού στο σχέδιο της πόλης και η έλλειψη στοιχειώδους ρυμοτομικού σχεδίου

- η έλλειψη υποδομών κοινωφελών δικτύων όπως ηλεκτρικού ρεύματος, ύδρευσης, αποχέτευσης, δημόσιου φωτισμού, τηλεφωνικού δικτύου και προειδοποιητικών πινακίδων ρύθμισης της κυκλοφορίας των αυτοκινήτων.
- η ανυπαρξία κάδων απορριμμάτων και η μη διενέργεια δρομολογίων αποκομιδής των σκουπιδιών
- η ανυπαρξία επικοινωνίας με τους υπόλοιπους κατοίκους του Δήμου και συνεπώς οι περιορισμένες εμπορικές και κοινωνικές σχέσεις
- οι κακές συνθήκες διαβίωσης οι οποίες δημιουργούν εστίες μόλυνσης με αποτέλεσμα να καταστρέφεται το περιβάλλον και να απειλείται η υγεία των κατοίκων.

Όλα τα παραπάνω προβλήματα, υπήρχαν από την πρώτη μέρα που εγκαταστάθηκαν οι τσιγγάνοι στην περιοχή. (Εφημερίδα Ελευθερία)

Ο δήμος Τυρνάβου αντέδρασε από την αρχή της εμφάνισης των τσιγγάνων στην η περιοχή με το σκεπτικό ότι η συγκεκριμένη περιοχή αποτελεί τη μόνη ελεύθερη δίοδο ανάπτυξης του αστικού ιστού μιας και προς τις άλλες κατευθύνσεις υπάρχει από την μια μεριά το ποτάμι και από την άλλη η εθνική οδός Λάρισας - Κοζάνης.

Το 2000, η κατάσταση εξακολουθούσε να είναι η ίδια που σημαίνει ότι οι υποδομές για νερό, φως και καθαριότητα δεν ικανοποιούσαν ούτε τις βασικότερες ανάγκες (Σουλάκη, 2000, σελ. 62-64). Σήμερα, οι υποδομές επίσης δεν ικανοποιούν τις βασικές ανάγκες ενός σύγχρονου οικισμού και ο πληθυσμός των τσιγγάνων συνεχίζει να ταλαιπωρείται από ελλείψεις σε υποδομές που για όλους μας θεωρούνται αυτονόητες .

2.3 Συμπεράσματα

Με βάση τα δευτερογενή δεδομένα για τον οικισμό των τσιγγάνων στον Τύρναβο, όπως επίσης και με βάση την επεξεργασία που προηγήθηκε, θα μπορούσαμε να καταλήξουμε στα ακόλουθα

Οι τσιγγάνοι του Τυρνάβου, εξαιτίας της χωρίς προγραμματισμό εγκατάστασης

τους στη θέση Κριτήρι, αντιμετωπίζουν ή προκαλούν τα κάτωθι προβλήματα.

- ανυπαρξία υποδομών ηλεκτροδότησης, υδροδότησης, αποκομιδής των απορριμμάτων και αποχέτευσης
- προβληματική υγιεινή στο χώρο του οικισμού
- παράνομες κατασκευές-καταλύματων (στην βόρεια είσοδο της πόλης),
- υποβάθμιση του περιβάλλοντος από τις αυθαίρετες επεμβάσεις
- ασυμβατότητα μεταξύ της πραγματικής χρήσης γης και της χρήσης γής που προβλέπεται στα πλαίσια της ΖΟΕ όπως προέκυψε από την Ε.Π.Α. (Η περιοχή χαρακτηρίζεται ως τουριστική).
- Αυξημένο κίνδυνο τροχαίων ατυχημάτων τόσο στην Ε.Ο. Λάρισας – Κοζάνης όσο στην περιφερειακή οδό που διέρχεται από τον οικισμό και αποτελεί την βόρεια παράκαμψη της πόλης.
- προβλήματα εκπαίδευσης των τσιγγανοπαίδων
- Την ανάγκη για ομαλή συμβίωση των κατοίκων της πόλης με την κοινωνική ομάδα των τσιγγάνων

3. Έρευνα Πεδίου

3.1. Εισαγωγή

Κατά το διάστημα από 1/3/2003 έως 6/4/2003, με τη χρήση ειδικού ερωτηματολογίου, διενεργήθηκε επιτόπια έρευνα στην περιοχή Κριτηρί του δήμου Τυρνάβου. Τα ερωτηματολόγια απευθύνονταν στον πληθυσμό των τσιγγάνων που διαμένουν στην περιοχή. Εξαιτίας του απογραφικού χαρακτήρα της έρευνας, δεν υπήρξε συγκεκριμένη μεθοδολογία επιλογής δείγματος. Η προσπάθεια να απογραφούν όλοι οι τσιγγάνοι αντιμετώπισε μικροπροβλήματα εξ αιτίας των μετακινήσεών τους. Ως συνέπεια, οι κάτοικοι ενός μικρού αριθμού οικημάτων δεν απογράφηκαν και κατ' επέκταση τα στοιχεία που απαιτούσε το ερωτηματολόγιο δεν κατέστη δυνατό να ενσωματωθούν στο σώμα των δεδομένων.

Η έρευνα κατ' αρχάς στόχευε στην απογραφή του πληθυσμού και στην καταγραφή των συνθηκών διαβίωσης. Συγχρόνως στόχευε στη διαπίστωση ανάδειξη του προβλήματος του κοινωνικού αποκλεισμού των τσιγγάνων. Η διαδικασία της έρευνας απαιτούσε την παραχώρηση συνέντευξης βάσει ερωτηματολογίου. Επιπρόσθετα, εκτός από την προδιαγεγραμμένη συνέντευξη, ακολουθούσε συζήτηση επι θεμάτων που αφορούσαν τον τσιγγάνικο πληθυσμό γενικότερα και που δε περιλαμβάνονταν στο ερωτηματολόγιο. Για τη διαμόρφωση των τελικών συμπερασμάτων συνεκτιμήθηκαν εκτός από τα αποτελέσματα της έρευνας αυτής καθ' αυτής, οι απόψεις της τοπικής κοινωνίας και των τοπικών αρχών, οι απόψεις και οι προσωπικές εκτιμήσεις των ερευνητών και οι απόψεις επιφανών στελεχών οργανώσεων και οργανισμών που ασχολούνται με θέματα ισότητας και κοινωνικού αποκλεισμού.

Κατά τη διεξαγωγή της έρευνας, τα μικρά προβλήματα κατανόησης των ερωτήσεων ξεπεράστηκαν μέσω ειδικού προγράμματος κατάρτισης το οποίο παρακολούθησε το σύνολο των ερευνητών. Επίσης, τα εν λόγω προβλήματα ξεπεράσθηκαν μέσω του πολύ υψηλού βαθμού επικοινωνίας που επέτυχαν οι ερευνητές και οι ερωτώμενοι .

Στην επιτυχία της έρευνας συνέβαλαν τα μέγιστα οι ίδιοι οι τσιγγάνοι εξαιτίας της φιλοξενίας και του χρόνου που διέθεσαν εις βάρος άλλων εργασιών τους.

3.1.1. Ερωτηματολόγιο – μέρη έρευνας

Το ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήθηκε για τις συνεντεύξεις, περιείχε κλειστές και ανοικτές ερωτήσεις (βλ. παράρτημα), διαρθρώθηκε σε επτά μέρη και μέσω αυτών καταβάλλεται προσπάθεια διάγνωσης:

- α.** της υπάρχουσας κατάστασης
- β.** των αιτιών, επιπτώσεων και διαστάσεων του κοινωνικού αποκλεισμού
- γ.** της πιθανής στέρησης των αγαθών - δικαιωμάτων και του τρόπου που βιώνει και δικαιολογεί αυτή την στέρηση ο ερωτώμενος.

Το *πρώτο μέρος* περιλαμβάνει τα ατομικά και οικογενειακά στοιχεία του ερωτώμενου (προσωπικά στοιχεία, καταγωγή, μητρική γλώσσα, θρήσκευμα, αριθμός μελών νοικοκυριού κ.α).

Το *δεύτερο* αναφέρεται στα είδη εγγράφων που αναγκαστικά χειρίζεται ή πρέπει να χειρίζεται ένας τσιγγάνος για την διεκπεραίωση προσωπικών ή οικογενειακών υποθέσεων αλλά συγχρόνως καταγράφει τις γνώσεις του ερωτώμενου επι θεμάτων που αφορούν τα δικαιώματά και τις υποχρεώσεις του (επαφή με δημόσιες υπηρεσίες, δημόσια έγγραφα κ.α).

Το *τρίτο* αναζητά στοιχεία για το οίκημα (οικιακός εξοπλισμός, υπάρχουσες υποδομές, προβλήματα κ.α), το οικόπεδο, το είδος εγκατάστασης και συνεπώς αξιολογεί το βαθμό κάλυψης της ανάγκης για κατοικία. Επιπρόσθετα, καταγράφει τα ειδικά και γενικά προβλήματα των εγκαταστάσεων και προτείνει λύσεις και παρεμβάσεις.

Στο *τέταρτο* περιέχονται στοιχεία για την εκπαίδευση και καταβάλλεται προσπάθεια καταγραφής των σχετικών προβλημάτων και διάγνωσης των αιτιών που οδηγούν σε συμπεριφορές κοινωνικού αποκλεισμού από τη μόρφωση. Στη συνέχεια προτείνονται λύσεις για την αντιμετώπιση του φαινομένου και διατυπώνονται προτάσεις για άμεση ανακούφιση ακραίων περιστατικών.

Στο *πέμπτο* διερευνώνται θέματα που σχετίζονται με την απασχόληση, την ασφάλιση και τα προβλήματα στον εργασιακό τομέα του ερωτώμενου και των άλλων μελών του νοικοκυριού.

Τέλος, τα δύο τελευταία μέρη διερευνώνται ζητήματα που σχετίζονται με την υγεία, τη βοήθεια από το κράτος, τον τρόπο ζωής και τη ψυχαγωγία των ερωτώμενων.

Η παραπάνω διάρθρωση του ερωτηματολογίου αλλά και των ενοτήτων σχολιασμού των ζητημάτων που αφορούν τους τσιγγάνους προέκυψε μετά από συγκριτική αξιολόγηση προγενέστερων αντίστοιχων ερευνών και μεθοδολογιών και μετά από αλληπάλληλες συγκεντρώσεις του επιστημονικού δυναμικού της ομάδας διεκπεραίωσης του έργου στις οποίες η διαδικασία του "καταιγισμού ιδεών" επαναλήφθηκε αρκετές φορές.

Στην περιοχή ελήφθησαν 154 συνεντεύξεις, αριθμός προσεγγίζει τον απόλυτο απογραφικό στόχο και απεικονίζει σε ικανοποιητικό βαθμό την πραγματικότητα. Η καταγραφή των περιπτώσεων κοινωνικού αποκλεισμού των Τσιγγάνων στην περιοχή του Τυρνάβου θα προκύψει από την ανάλυση του συνόλου των στοιχείων που έχουν συλλεγεί. Τα αποτελέσματα αυτής της ανάλυσης σε καμμία περίπτωση δεν μπορούν να θεωρηθούν απλώς ενδεικτικά και αποκτούν ιδιαίτερη βαρύτητα όταν συγκρίνονται με τα αποτελέσματα από άλλες παρόμοιες έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί στον Ελλαδικό χώρο. Επίσης, η ύπαρξη ανάλογων ερευνών που έχουν πραγματοποιηθεί στο παρελθόν για την ίδια περιοχή, βοηθά στη σύγκριση και καταγραφή των αλλαγών που πραγματοποιήθηκαν με τη πάροδο του χρόνου.

3.1.2. Διαδικασία ανάλυσης δεδομένων

Με το πέρας της έρευνας πεδίου έγινε κωδικοποίηση των απαντήσεων των ανοικτών ερωτήσεων του ερωτηματολογίου και διόρθωση των λαθών. Ακολούθησε η εισαγωγή των δεδομένων σε βάση που αναπτύχθηκε για αυτό το σκοπό. Στο τέλος, ακολούθησε η στατιστική ανάλυση στα πλαίσια της οποίας:

α. πραγματοποιήθηκαν *απλές* κατανομές των δεδομένων που συνελλέγησαν από τις απαντήσεις στις ερωτήσεις του ερωτηματολογίου και αυτό συνέβη για το σύνολο των μεταβλητών που ενδιέφεραν αλλά και εξυπηρετούσαν τους στόχους αυτής της μελέτης.

β. πραγματοποιήθηκαν *σύνθετες* κατανομές των δεδομένων που συνελλέγησαν έτσι ώστε να συνδυάζονται οι απαντήσεις δύο ή περισσότερων ερωτήσεων (cross tabulations) και έτσι ώστε να αποκαλύπτονται συσχετισμοί και συνδυασμοί που υπό διαφορετικές συνθήκες θα ήταν δύσκολο να αποκαλυφθούν.

γ. εντοπίστηκαν και καταγράφηκαν στατιστικά χαρακτηριστικά για το σύνολο των ποσοτικών μεταβλητών.

δ. υλοποιήθηκε παραγοντική ανάλυση με σκοπό την κατηγοριοποίηση του δείγματος *κατά οικονομικό επίπεδο* (με συνυπολογισμό των ερωτήσεων που δίνουν στοιχεία για το εισόδημα, τα τ.μ. κατοικίας, τον τρόπο ψυχαγωγίας κ.α.) αλλά και την δημιουργία ιδεοτύπων σε σχέση με την *ηλικία*, το *οικονομικό επίπεδο*, το *επάγγελμα* και την *καταγωγή*.

3.1.3. Ερευνητική ομάδα

Στη συγκεκριμένη έρευνα πεδίου συμμετείχαν οι φοιτητές/τριες του Πανεπιστημίου Μακεδονίας (Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων):

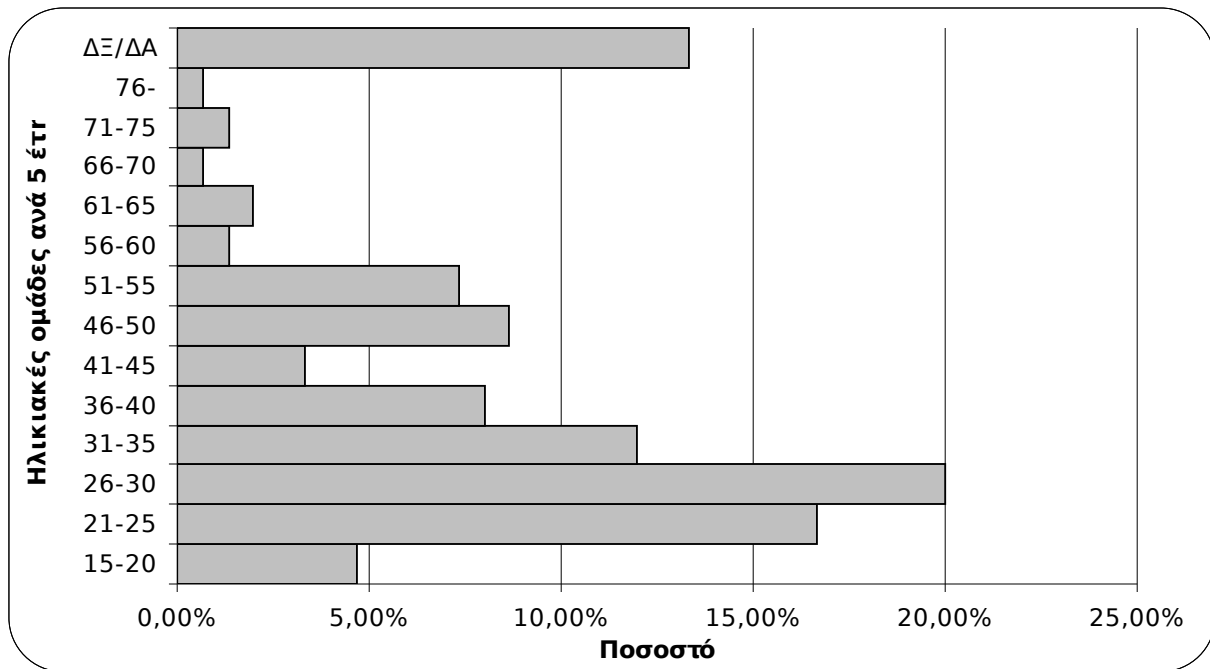
Παπαναγιώτου Ηλίας, Θωμάς Γεροκώστας, Βασδέκη - Γκούνη Χαρίκλεια, Γκιάστα Ευαγγελία, Καραγιάννη Στυλιανή, Πατσιαούρας Γιώργος, Κακανούδης Δήμος, Στρατή Εύη, Τσιάλτας Γιώργος, Πιτσιλκας Χρήστος, Ευαγγέλου Αντωνία, Νάκα Έλενα, Νικολούλη Κωνσταντίνα, Μπουρονίκου Φανή, Βαλαής Κώτσας. Τον συντονισμό του έργου είχε ο Χρήστος Σωμαράς (MIS) ο οποίος δημιούργησε και τροφοδότησε την σχετική βάση δεδομένων. Τον σχολιασμό και την γενική επίβλεψη του έργου είχε αναλάβει η επιστημονική ομάδα του έργου η οποία παρουσιάζεται στο σύνολό της στην εισαγωγή αυτού του κειμένου.

3.2. Ανάλυση των απαντήσεων του ερωτηματολογίου

3.2.1. Δημογραφικά στοιχεία - Ταυτότητα δείγματος

Όπως ήδη έχουμε αναφέρει, από την περιοχή του Τυρνάβου ελήφθησαν 154 συνεντεύξεις. Το 59% των ερωτώμενων ήταν γυναίκες και οι υπόλοιποι άνδρες. Η μέση ηλικία του δείγματος άγγιζε τα 36 έτη. Επίσης, το 17% του δείγματος αφορούσε τις ηλικίες από 21-25 έτη, ενώ οι ηλικίες από 26 - 30 έτη αντιπροσώπευαν το 20% του δείγματος. Η ηλικιακή ομάδα από 31-35 έτη εκπροσωπεί το (12%) του συνόλου των ερωτηθέντων ενώ το ποσοστό των ομάδων 36-40 και 46-50 είναι κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες μικρότερο. Τέλος, σύμφωνα με την κατανομή των ερωτηθέντων, οι μεγαλύτερες ηλικιακές ομάδες φαίνεται να έχουν μικρότερη συμμετοχή στο δείγμα των ερωτώμενων (βλ. παράρτημα ερ.4, ερ.5) και συγκεκριμένα, καθώς αναφερόμαστε σε συνεχώς και μεγαλύτερες ηλικίες, η συμμετοχή στο δείγμα ακολουθεί μια σαφώς φθίνουσα πορεία.

Διάγραμμα 3.1.: Ηλικιακή κατανομή του δείγματος κατά 5ετείς ομάδες

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

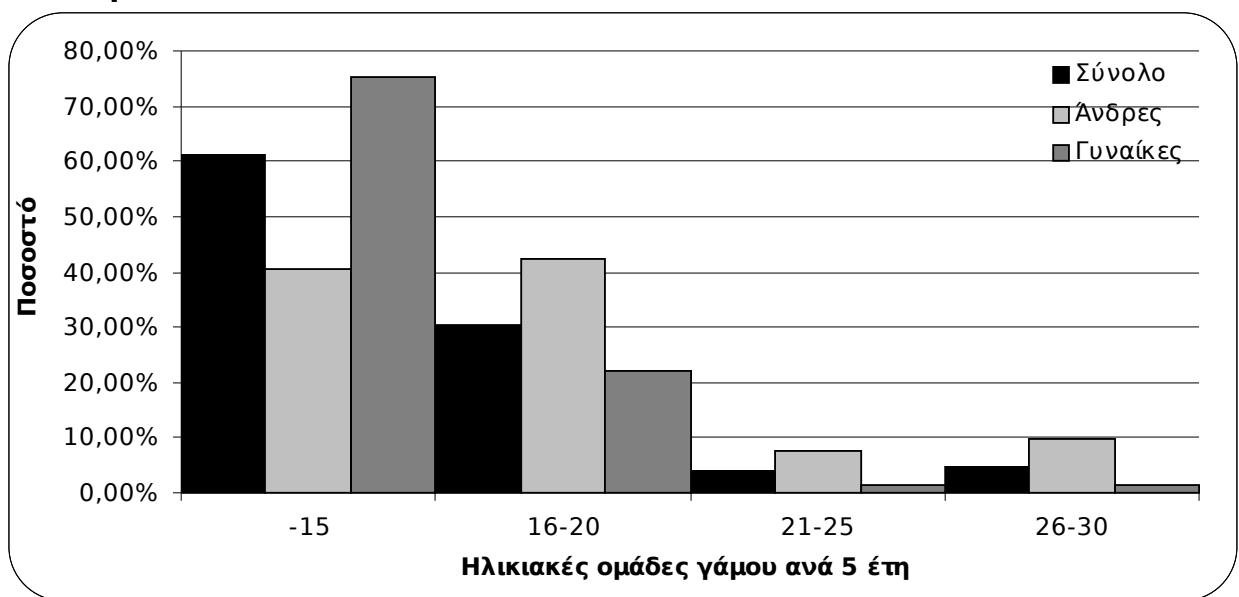
Οι έξι στους δέκα, άνδρες και γυναίκες, δήλωσαν ότι κατέχουν και έδειξαν το αστυνομικό δελτίο ταυτότητας.

Αριθμό φορολογικού μητρώου (ΑΦΜ) είχαν δύο στις δέκα γυναίκες και τέσσερις στους δέκα άνδρες. Για το σύνολο του πληθυσμού το ποσοστό των ερωτηθέντων που δήλωσε ότι έχει ΑΦΜ ανέρχεται στο 29%. Τέλος, οι περισσότεροι δεν απάντησαν σε ποια ΔΟΥ υπάγονται. (βλ. παράρτημα ερ.6, ερ.7)

Όσον αφορά στην οικογενειακή κατάσταση του δείγματος, το 86% των ερωτηθέντων είναι παντρεμένο, το 4% διαζευγμένο, το 3% απλά συζεί και το υπόλοιπο 6% έχει χηρέψει. Όπως συμβαίνει και με το σύνολο του Ελληνικού Πληθυσμού, οι γυναίκες που χήρεψαν είναι πολύ περισσότερες από τους άνδρες γεγονός που για μια ακόμη φορά επιβεβαιώνει ότι οι γυναίκες είναι μακροβιότερες των ανδρών. Ομοίως, σύμφωνα με τα δηλωθέντα, το ποσοστό του γυναικείου πληθυσμού που χώρισε είναι υψηλότερο από το ποσοστό του ανδρικού πληθυσμού που βιώνει την ίδια οικογενειακή κατάσταση. Απεναντίας, το ποσοστό των παντρεμένων στον ανδρικό πληθυσμό ταυτίζεται με το ποσοστό των παντρεμένων στον γυναικείο πληθυσμό.

Η μέση ηλικία γάμου των ερωτηθέντων είναι τα 16 έτη. Αυτό μπορεί να αναλυθεί περαιτέρω ως ακολούθως. Στις γυναίκες, η ηλικία γάμου κυμαίνεται από τα 11 έως τα 55 έτη, με μέσο όρο τα 15. Αντίστοιχα στους άνδρες η ελάχιστη ηλικία γάμου των ερωτηθέντων είναι τα 11 και η μέγιστη τα 38 έτη. Επιπλέον, και σύμφωνα με τα δεδομένα, οι άνδρες παντρεύονται κατά μέσο όρο όταν φθάνουν στα 18 έτη. (βλ. παράρτημα ερ.8, ερ.8α, ερ.8β)

Διάγραμμα 3.2.: Κατανομή δείγματος κατά 5ετείς ομάδες ηλικίας γάμου (κατά φύλο).

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

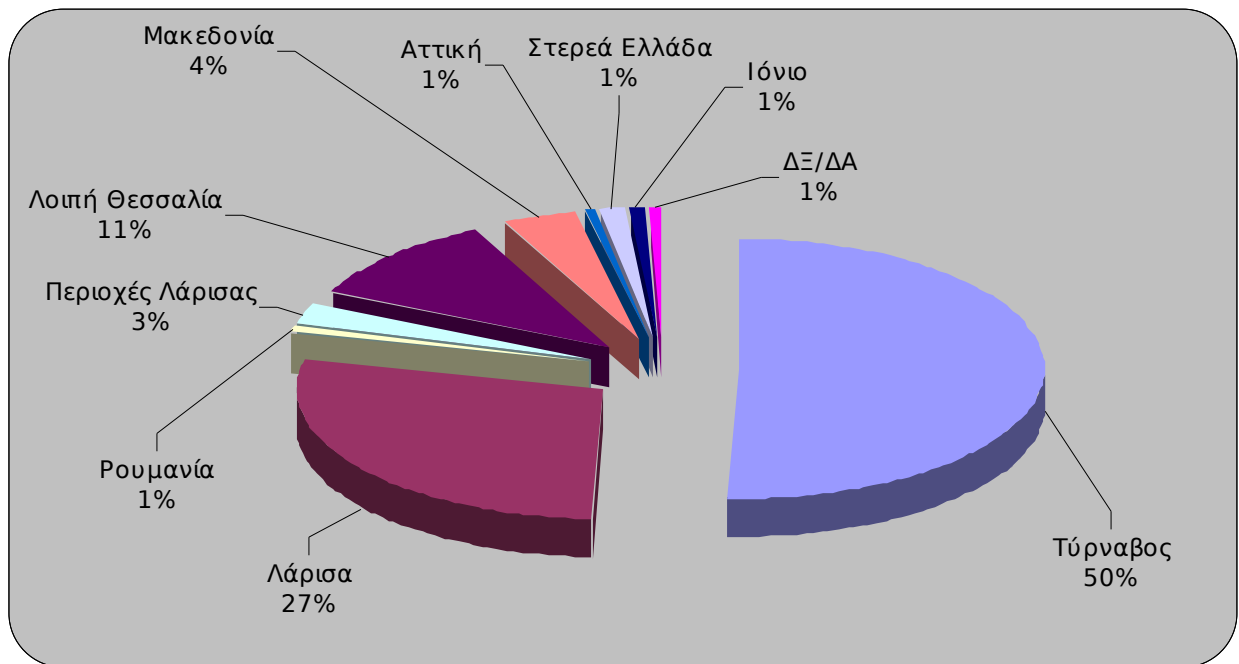
Οι 8 στις δέκα γυναίκες του δείγματος παντρεύονται σε ηλικία κάτω των 15 ετών και η συντριπτική πλειοψηφία των υπολοίπων, μέχρι να φθάσουν τα 20 έτη. Αντίστοιχα, οι οκτώ στους δέκα άνδρες παντρεύονται σε ηλικία κάτω των 20 ετών. Επιπρόσθετα, αν αναφερθούμε στο σύνολο του πληθυσμού θα διαπιστώσουμε ότι τα έξι στα δέκα άτομα παντρεύονται μεταξύ των 10 και των 15 ετών, ενώ άλλα τρία μέχρι να φθάσουν τα 20 έτη.

Το 77% των παντρεμένων έχει επιλέξει το θρησκευτικό γάμο, το 2% τον πολιτικό και το 18% τον τσιγγάνικο γάμο. Οι μισοί τσιγγάνοι, δήλωσαν ως τόπο καταγωγής τον Τύρναβο, τρεις στους δέκα δήλωσαν ως τόπο καταγωγής τη

Λάρισα, ενώ καταγωγή από άλλες περιοχές του νομού Λάρισας αλλά και από άλλους νομούς της Θεσσαλίας δήλωσαν οι δύο στους δέκα.

Ένας στους 150 ερωτώμενους υποστήριξε ότι οι πρόγονοί του κατάγονται από τη Ρουμανία ενώ οι υπόλοιποι δήλωσαν ότι κατάγονται από διάφορες άλλες περιοχές της Ελλάδας (10%). (βλ. παράρτημα ερ.9 και **Διάγραμμα 3.3**)

Διάγραμμα 3.3.: Καταγωγή του δείγματος

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Οι τσιγγάνοι του Τυρνάβου κατά μέσο όρο έφεραν στη ζωή 5 παιδιά, ενώ καταγράφεται και η περίπτωση μιας χήρας με 12 παιδιά. Ειδικότερα το 24% του δείγματος έχει γεννήσει τέσσερα παιδιά, το 28% πέντε και το 34% πάνω από 5 παιδιά. Μόλις ο ένας στους εκατό δεν έχει τεκνοποιήσει ενώ μέχρι δύο παιδιά έχει το 4%. Το 85% των τσιγγάνων είναι πολύτεκνοι ενώ ενισχυτικού επιδόματος από την πρόνοια δικαιούνται περίπου οι 95 στους εκατό (τόσοι έχουν τρία τέκνα και πάνω). (βλ. παράρτημα ερ.10)

Στο σύνολό τους οι τσιγγάνοι του δείγματος δηλώνουν Χριστιανοί Ορθόδοξοι ενώ το 2% αυτών έχει μητρική γλώσσα τα ελληνικά. Η συντριπτική πλειοψηφία έχει μητρική γλώσσα τη Ρομανί. Μάλιστα οι εννέα στους δέκα δηλώνουν ότι μιλούν τη

Non Vlach διάλεκτο. Κάτι αντίστοιχο συμβαίνει στα Φάρσαλα όπου (57%) δηλώνει ότι ομιλεί τη Non Vlach διάλεκτο (βλ. παράρτημα ερ.14). Αξιοσημείωτο επίσης είναι το γεγονός ότι μόνο δύο ερωτώμενοι από αυτούς που ομιλούν τη Ρομανί, δήλωσαν ότι τα παιδιά τους δεν είναι σε θέση να χειρισθούν την συγκεκριμένη διάλεκτο. Επιπρόσθετα, όλοι οι τσιγγάνοι του Τυρνάβου, είναι δίγλωσσοι (ομιλούν τσιγγάνικα και Ελληνικά), ενώ κανείς δε μιλά κάποια άλλη γλώσσα. (βλ.παράρτημα ερ.15, ερ.16)

Πίνακας 3.1.: Στατιστικά πληθυσμού περιοχής μελέτης

Ηλικιακές ομάδες	Αριθμός ατόμων	Άτομα ανά οίκημα	Άτομα ανα οικογένεια	Ποσοστό επί του συνολικού Πληθυσμού
-5	164	1,1	0,9	17,54%
5-12	237	1,6	1,4	25,35%
13-17	150	1	0,9	16,04%
18-65	360	2,4	2,1	38,50%
65-	24	0,2	0,1	2,57%
Σύνολο	935	6,4	5,5	100,00%

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Ακόμη, αξίζει να αναφέρουμε σε κάθε οίκημα στο οποίο υπήρξε συνέντευξη κατοικεί περίπου μία οικογένεια. Οι περιπτώσεις στις οποίες εμφανίζονται να συζούν περισσότερες από μία οικογένειες είναι σχετικά περιορισμένες ενώ έχουν καταγραφεί και ορισμένες περιπτώσεις οικημάτων όπου ζούνε ακόμη και έξι οικογένειες. (βλ. παράρτημα ερ.12).

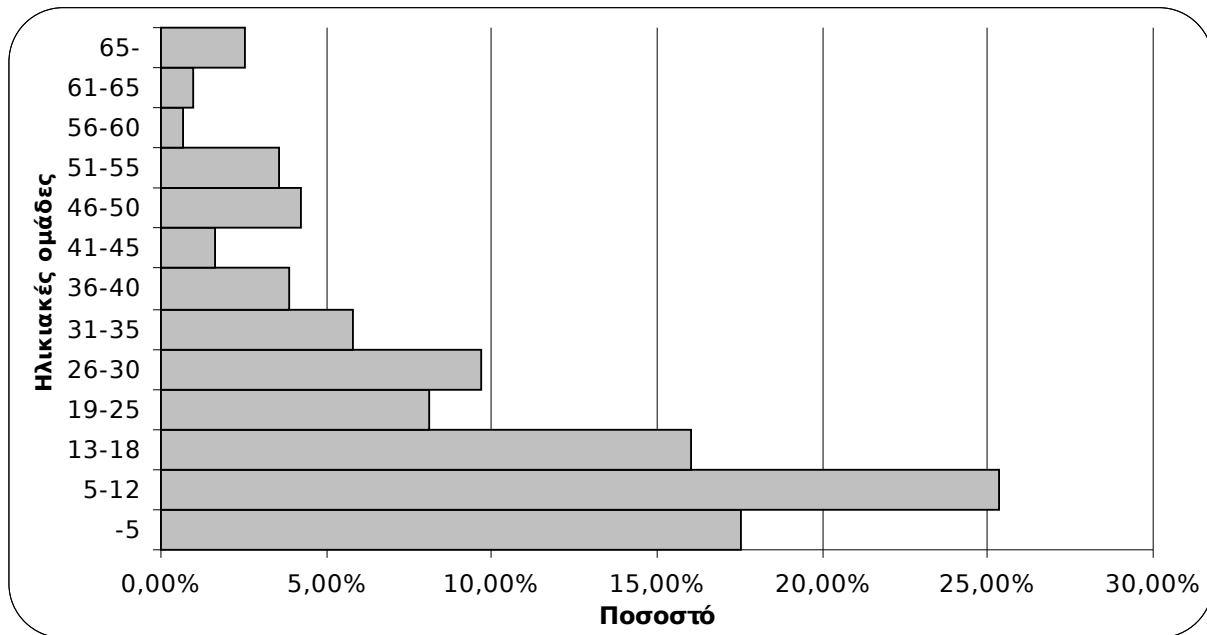
Η ηλικιακή κατανομή των ερωτηθέντων τσιγγάνων του Τυρνάβου είναι αύξουσα μέχρι και την ηλικία των 30 ετών και φθίνουσα από την ηλικία αυτή και πάνω. Επίσης, σύμφωνα με τα αποτελέσματα της "δεξιόστροφης αθροιστικής κατανομής", το 53,3% των ερωτηθέντων είναι άτομα κάτω των 35 ετών, το 64,5% των ερωτηθέντων είναι άτομα κάτω των 45 ετών ενώ το 73,3% των ερωτηθέντων έχουν ηλικία μικρότερη των 50 ετών.

Τέλος, αξίζει να αναφερθεί ότι κατά οίκημα κατοικούν περί τα έξι άτομα από τα οποία τα τρία είναι ηλικίας κάτω των 12 ετών, το ένα μεταξύ 13 και 17 ετών και τα υπόλοιπα πάνω από 18 ετών.

Η μέση οικογένεια αποτελείται από 5,5 μέλη τα τρία εκ των οποίων έχουν ηλικία κάτω από τα 18 έτη. Ο συνολικός αριθμός ατόμων που απογράφηκε κατά τη

διεξαγωγή της έρευνας αγγίζει τα 955. Από υπολογισμούς προκύπτει ότι δεν ελήφθησαν συνεντεύξεις σε περίπου 94 κατοικίες τσιγγάνων κυρίως λόγω απουσίας τους από την περιοχή για λόγους που αφορούσαν εργασιακές υποχρεώσεις. Ο αριθμός των οικημάτων που κατοικούν στην περιοχή φθάνει τις 244 και συνεπώς ο συνολικός πληθυσμός των τσιγγάνων στην περιοχή υπολογίζεται ότι φθάνει τα 1553 άτομα ενώ ο συνολικός αριθμός οικογενειών υπολογίζεται ότι αγγίζει τις 280.

Διάγραμμα 3.4.: Ηλικιακή κατανομή του πληθυσμού

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

3.2.2. Δικαιώματα

Το 95% των τσιγγάνων στην περιοχή του Τυρνάβου, κατέχει πιστοποιητικό γέννησης. Καταγράφονται μόνο 8 περιπτώσεις ατόμων που δε διαθέτουν πιστοποιητικό γέννησης και από αυτές οι έξι είναι γυναίκες.

Το 19% του πληθυσμού γεννήθηκε στον Τύρναβο και το 21% στην πόλη της Λάρισας. Σημαντικό ποσοστό περίπου το 1/3 δεν απάντησαν για τον τόπο γέννησής τους. (βλ. παράρτημα ερ.17, ερ.17.1^α).

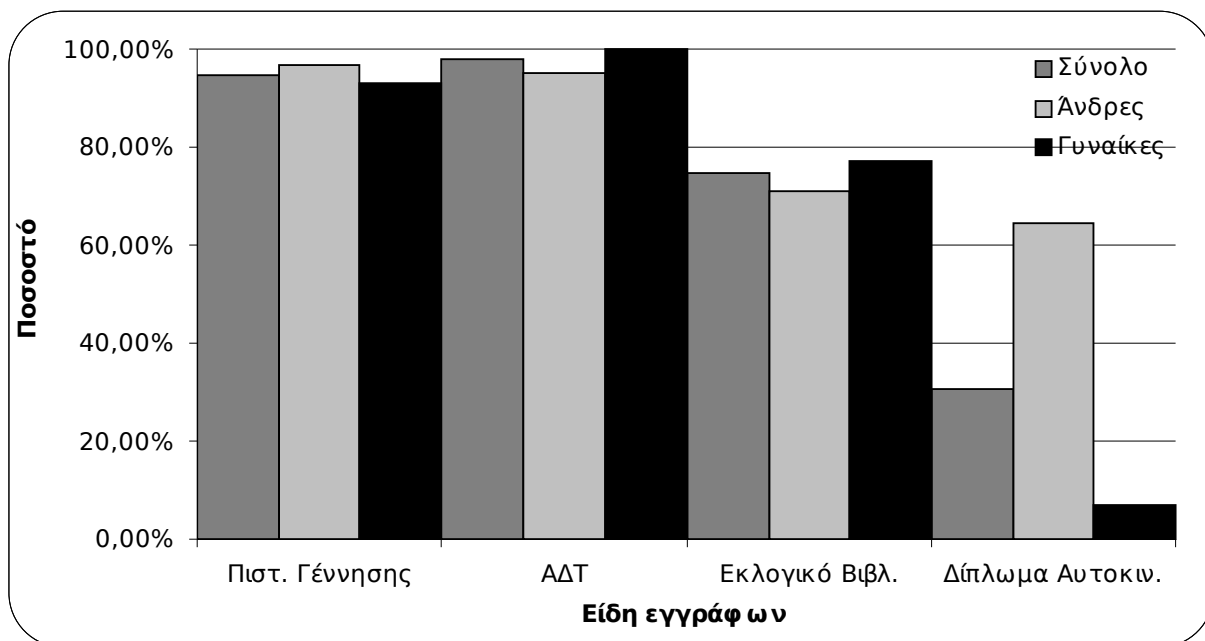
Την ελληνική υπηκοότητα οι τσιγγάνοι του Τυρνάβου μπορούν να αποδείξουν κατά 98% με την αστυνομική ταυτότητα (υπενθυμίζεται ότι το 63% την

προσκόμισε κατά την ώρα της συνέντευξης). Το ποσοστό είναι ίδιο για άνδρες και γυναίκες.

Ακόμη, *διαβατήριο* κατέχει το 8%, ενώ εκλογικό βιβλιάριο έχουν οι τρεις στους τέσσερις.

Δίπλωμα οδήγησης διαθέτει το 7% των γυναικών και το 65% των ανδρών. Επίσης, στο σύνολο του πληθυσμού, οι τρεις στους δέκα μπορούν νόμιμα να οδηγούν αυτοκίνητο. (βλ. παράρτημα ερ. 18)

Διάγραμμα 3.5.: Κατοχή επίσημων εγγράφων (κατά φύλο)

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

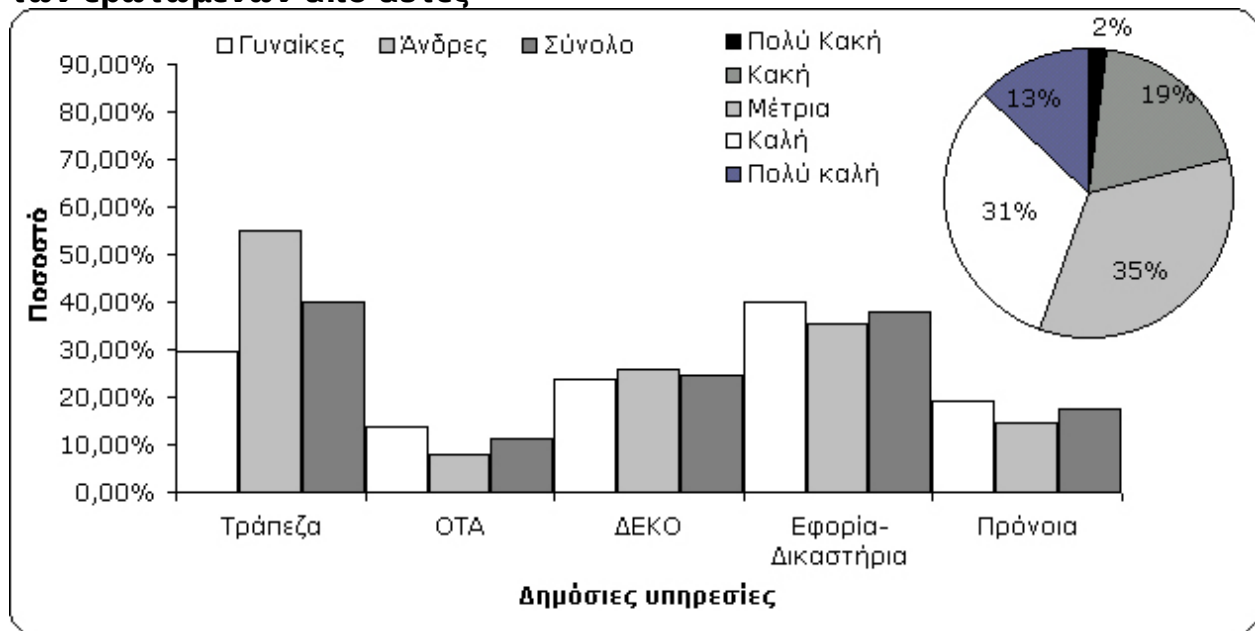
Οικογενειακή μερίδα σε κάποιο δήμο της Ελλάδας διαθέτει το 99%, ενώ το 71% του πληθυσμού είναι εγγεγραμμένο στο δήμο Τυρνάβου και το 23% στο δήμο Λάρισας (βλ. παράρτημα ερ.19).

Από την *επαφή των ερωτώμενων με τις δημόσιες υπηρεσίες*, προκύπτει ότι την τράπεζα επισκέπτονται οι τέσσερις στους δέκα. Το 30% των γυναικών επισκέπτονται την τράπεζα ενώ οι άνδρες το ποσοστό των ανδρών επισκέπτεται ένα τραπεζικό ίδρυμα ανέρχεται στο 55%.

Σε *οργανισμό τοπικής αυτοδιοίκησης* α ή β βαθμού απευθύνεται για βοήθεια ή έρχεται σε επαφή το 11% του πληθυσμού.

Τις δημόσιες υπηρεσίες όπως ΔΕΗ, ΟΤΕ, κ.α. χρησιμοποιεί το 25% του συνολικού πληθυσμού. Το ποσοστό αυτό είναι το ίδιο τόσο για το γυναικείο πληθυσμό όσο και για τον ανδρικό. Οι τέσσερις στους δέκα τσιγγάνους επισκέπτονται υπηρεσίες όπως η εφορία και τα δικαστήρια. Τέλος, το 17% των τσιγγάνων επισκέπτεται το νοσοκομείο και τις υπηρεσίες πρόνοιας. (βλ. παράρτημα ερ.20).

Διάγραμμα 3.6.: Χρησιμοποίηση δημοσίων υπηρεσιών και αντιμετώπιση των ερωτώμενων από αυτές

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

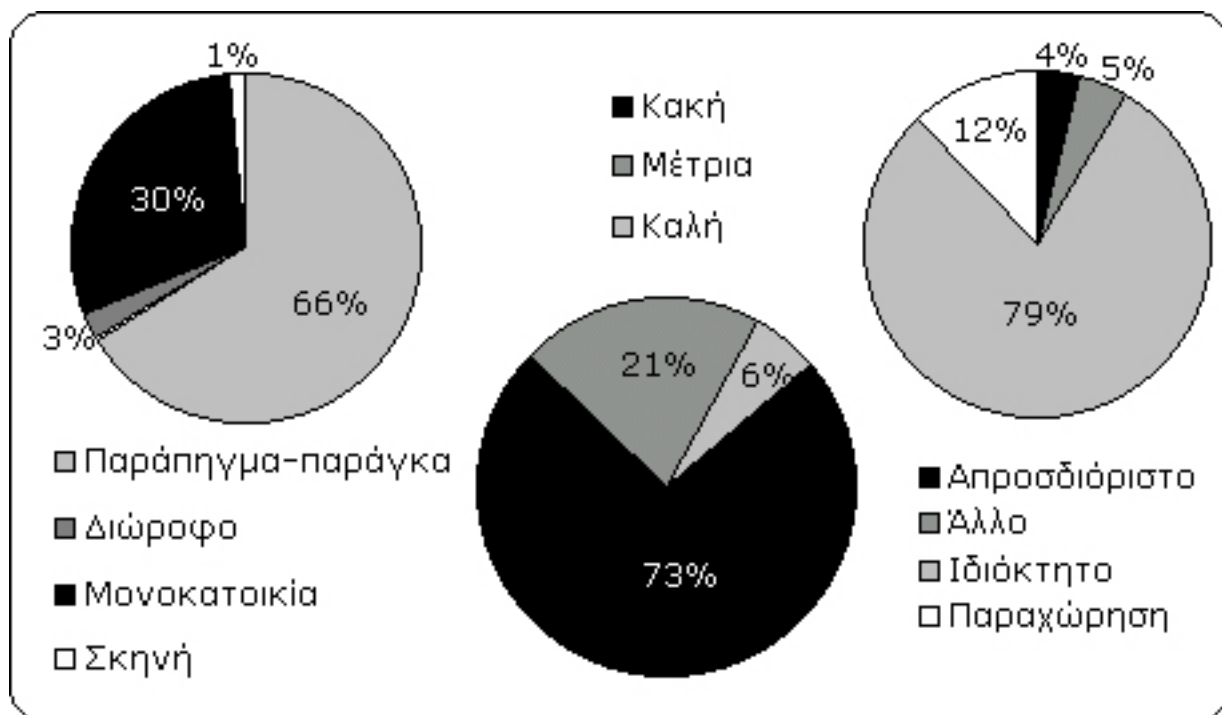
Θετική άποψη σχετικά για την αντιμετώπισή τους από τις υπηρεσίες με τις οποίες έρχονται σε επαφή έχει το 45% των ερωτηθέντων, ενώ οι δυσαρεστημένοι αγγίζουν το 11%. Τέλος, ο ένας στους τρεις χαρακτηρίζει ως μέτρια την αντιμετώπιση του από τις δημόσιες υπηρεσίες. (βλ. παράρτημα ερ.21)

3.2.3. Περιοχή κατοικίας και οικήματα

Οι περισσότεροι ερωτώμενοι (47%) εγκαταστάθηκαν στην περιοχή την πενταετία 1991-1995. Οι πρώτοι εγκαταστάθηκαν αμέσως μετά το 1976. Από το 1986 έως το 2000 οι οκτώ στους δέκα αγόρασαν οικόπεδο και κατασκεύασαν κάποιου μορφής οίκημα για να στεγάσουν τις οικογένειές τους. Μέσα σε αυτά τα δεκατέσσερα χρόνια επήλθε η εδραιοποίηση των τσιγγάνων του Τυρνάβου.

Τα οικήματα με τη μορφή που έχουν σήμερα κατασκευάστηκαν ακριβώς την ίδια χρονική περίοδο. Μετά το 2001 εγκαταστάθηκε και κατασκεύασε κάποιο είδος κατοικίας το 8% του πληθυσμού. Το 80% των ερωτώμενων δήλωσε ότι το οίκημα του είναι ιδιόκτητο, εννοώντας ταυτόχρονα ότι και ο χώρος του οικοπέδου ανήκει σε αυτόν ή κάποιο κοντινό μέλος της οικογένειάς του. Το 15% ζει σε οίκημα και οικόπεδο παραχωρημένο. Το 67% των κατοικιών είναι παράγκες (ομογενοποιημένες κατασκευές με ξύλο, νάilon και άλλα υλικά). Οι τρεις στις δέκα είναι μονοκατοικίες (κυρίως προκατασκευασμένες) και υπάρχουν και τέσσερα κατοικήσιμα διώροφα. (βλ. παράρτημα ερ.22)

Διάγραμμα 3.7.: Είδος, κατάσταση κατοικίας και καθεστώς ενοίκισης

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Η κατάσταση των κατοικιών θεωρείται κακή σε ποσοστό που αγγίζει το 73%. Οι δύο στις δέκα κατοικίες είναι σε μέτρια κατάσταση, ενώ οι υπόλοιπες βρίσκονται σε σχετικά καλή κατάσταση (βλ. παράρτημα ερ.23, ερ.23.3^α, ερ.24 και ερ.27)

Η κατάσταση των κατοικιών που διαθέτουν οι τσιγγάνοι του Τυρνάβου δικαιολογείται από το γεγονός ότι ο οικισμός τους έπρεπε να ολοκληρωθεί σχετικά σύντομα λόγω των προβλημάτων που είχαν με την κοινωνία του Τυρνάβου. Επίσης, τα οικονομικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι περισσότερες οικογένειες των τσιγγάνων δεν επιτρέπουν την άμεση αποπεράτωση των κατοικιών και συνεπώς

πολλές από τις κατοικίες κατοικούνται παρά το γεγονός ότι δεν θεωρούνται ως αποπερατωθείσες.

Επιπλέον, ο ημινομαδικός χαρακτήρας της ζωής πολλών τσιγγάνων, ο οποίος εν μέρει επιβάλλεται από το είδος των εργασιών που ασκούν, τους αναγκάζει να μένουν μικρό χρονικό διάστημα στην περιοχή την οποία χρησιμοποιούν ως ορμητήριο. Η εικόνα στην περιοχή αναμένεται ότι θα βελτιωθεί όταν αυτή εισαχθεί στο σχέδιο πόλης, οπότε και θα επιτραπούν παρεμβάσεις αλλαγής και βελτίωσης για τις υπάρχουσες ημιτελής κατοικίες. (βλ. παράρτημα ερ.25)

Σχετικά με την έκταση των οικοπέδων, υπάρχει μια σχετική σύγχυση, αφού μπορεί μεν ένας τσιγγάνος να έχει στην κατοχή του κάποιο οικόπεδο αλλά στο εν λόγω οικόπεδο καταγράφονται κατοικίες περισσότερων ατόμων. Συγκεκριμένα, αυτό που συνήθως συμβαίνει εκπορεύεται από τον τρόπο ζωής και την κουλτούρα των τσιγγάνων. Ητοι, πολλά μέλη μιας "ευρύτερης" οικογένειάς κατασκευάζουν κατοικίες σε οικόπεδα συγγενών τους και εν συνεχεία τα δηλώνουν ως δικά τους. Το γεγονός αυτό επηρέασε την σημαντικότητα των στατιστικών στοιχείων που αναφέρονται στα οικόπεδα και αναγκαστικά απλά περιγράφουν μια τάξη μεγέθους αλλά δεν προσεγγίζουν ακριβώς την πραγματικότητα με ακρίβεια.

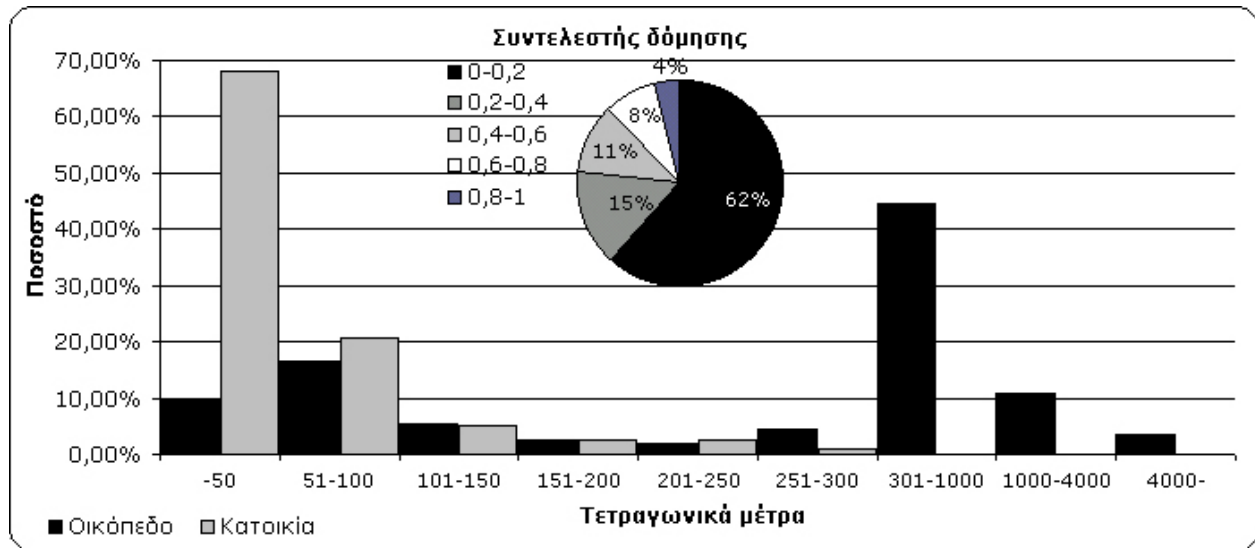
Το μέσο οικόπεδο στην περιοχή καταλαμβάνει χώρο 648 τμ. Το 10% των οικοπέδων είναι μικρότερο των 50 τμ, ενώ το 45% είναι μεταξύ 300 τμ και ενός στρέμματος. Άρτια και οικοδομημένα αυτή τη στιγμή είναι μόνο 4 οικόπεδα ενώ από ένα στρέμμα και πάνω είναι το 15% των οικοπέδων. Τέλος, τα δύο στα δέκα οικόπεδα καταλαμβάνουν χώρο από 5 έως 150 τμ.

Αντίστοιχα η μέση κατοικία καταλαμβάνει περίπου 56 τμ δηλαδή καλύπτει το 9% του μέσου οικοπέδου. Ο μέσος συντελεστής δόμησης προκύπτει ότι είναι το 0,2. Αθροιστικά το συνολικό εμβαδόν των κατοικιών των τσιγγάνων αγγίζει τα 13712 τμ, ενώ τα οικόπεδά τους καταλαμβάνουν χώρο 158072 τμ. Τέλος, προκύπτει ότι αν σε κάθε κατοικία-οίκημα κατοικούν κατά μέσο όρο 6,4 άτομα όπως έχουμε ήδη αναφέρει, στο καθένα από αυτά αντιστοιχούν περίπου 8,5 τμ οικήματος.

Αυτός ο χώρος είναι πολύ λίγος, όταν το ΥΠΕΧΩΔΕ προβλέπει ότι για να καλυφθούν οι ανάγκες ενός ατόμου μέσα σε μια κατοικία πρέπει τουλάχιστον να αντιστοιχούν σε αυτό 30 τμ κατοικίας. (βλ. παράρτημα ερ.26). Βέβαια, το στεγαστικό πρόβλημα στον Τύρναβο και στα Φάρσαλα είναι διαφορετικό από αυτό στη Νέα Σμύρνη. Στις δύο πρώτες περιοχές πρέπει να ανασκευασθούν ή να επισκευασθούν τα ήδη υπάρχοντα κτίρια ενώ στη Νέα Σμύρνη είναι επιπλέον

αναγκαία η αποσυμφόρηση του χώρου με την κατεδάφιση κτισμάτων, την απομάκρυνση του πληθυσμού και την επανεκτατάστασή του σε νέους χώρους/δημοτικά διαμερίσματα/δημοτικές εκτάσεις.

Διάγραμμα 3.8.: Κατανομή κατοικιών κατά τμ και Συντελεστή Δόμησης

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

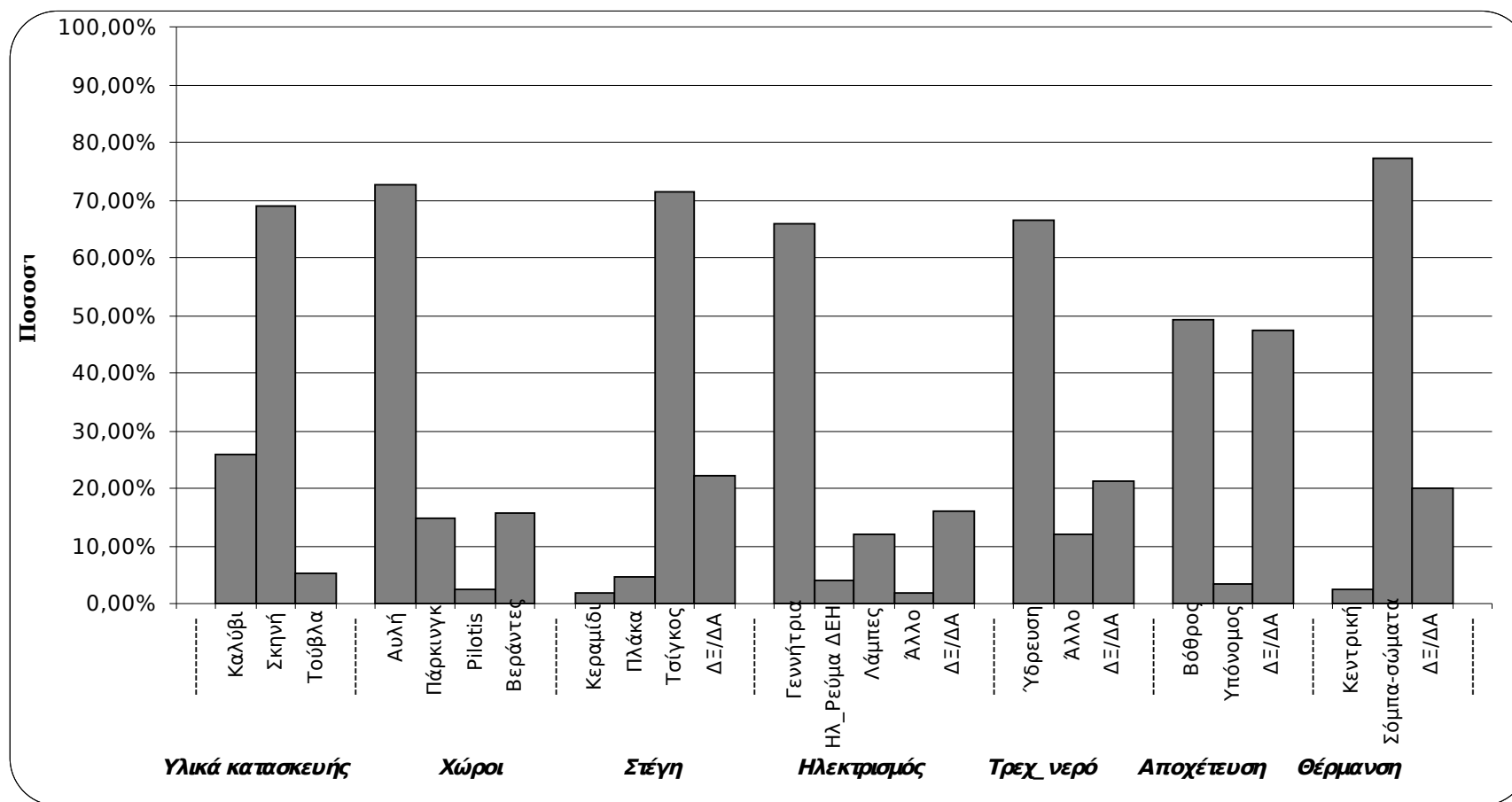
Το σύνολο των κατοικιών στην περιοχή αγγίζει τις 244. Οι επτά στις δέκα έχουν εμβαδόν κάτω από 50 τμ και άλλες δύο 51-100 τμ. Πάνω από 100 τμ είναι το 10%. Συγκρίνοντας την κατανομή σε κατηγορίες τμ κατοικιών και οικοπέδων, γίνεται κατανοητή η ύπαρξη μικρού ΣΔ και ποσοστού καλύψεως. Έτσι, στα έξι από τα δέκα οικοπέδα ο ΣΔ είναι μέχρι 0,2 ενώ τα υπόλοιπα κατανέμονται ισομερώς στις υπόλοιπες τρεις κατηγορίες (0,2-0,4 | 0,4-0,6 | 0,6-0,8).

Στο 68% των κατοικιών τα βασικά υλικά κατασκευής είναι η σκηνή, τα ξύλα και άλλα υλικά ομογενοποιημένα με ασταθή τρόπο. Με τούβλα και μπετόν έχει κατασκευαστεί το 5%. Ενώ με τη μορφή προκατασκευασμένων κατασκευών είναι περίπου το 1/4 των κατοικιών. Το 73% αυτών διαθέτει αυλή και στέγη από τσίγκο ή στην καλύτερη περίπτωση ελενίτ. Πλάκα έχει το 5% ενώ χώρο πάρκινγκ και βεράντες το 15%. Όλες οι κατοικίες που βρίσκονται στα άρτια οικοπέδα έχουν πιλοτή.

Το 66% των νοικοκυριών διαθέτει *υποδομή τρεχούμενου νερού* και εξυπηρετείται με γεννήτριες ηλεκτρικού ρεύματος. Στο 20% των περιπτώσεων οι ερωτηθέντες δεν δώσανε απαντήσεις για το επίπεδο των υποδομών ύδρευσης.

Μόλις το 4% χρησιμοποιεί *ηλεκτρικό ρεύμα* ενώ ένα στα δέκα νοικοκυριά εξυπηρετείται από λάμπες και υδροδοτείται παράνομα από άλλους φίλους ή συγγενείς.

Διάγραμμα 3.9.: Χαρακτηριστικά κατοικίας, εσωτερικές υποδομές και οικοσκευή

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Οι μισοί τσιγγάνοι *μαγειρεύουν σε πετρογκάζ* ενώ μόλις το 3% χρησιμοποιεί ηλεκτρική κουζίνα. Οι τέσσερις στους δέκα δεν απάντησαν σχολιάζοντας ειρωνικά το επίπεδο της διαβίωσής των.

Πρόσβαση σε τηλεόραση έχει το 55%, ενώ πλένει σε πλυντήριο και διατηρεί τα *τρόφιμα σε ψυγείο* μόλις το 4%. Επίσης, η μια στις τέσσερις νοικοκυρές πλένει σε σκάφη.

Τέλος, κινητό τηλέφωνο έχει το 35%.

Ο βόθρος δηλώνεται ως *αποχετευτική λύση* στο 50% των περιπτώσεων ενώ μόλις το 3% οδηγεί τα οικιακά απόβλητα σε υπόνομο. Το υπόλοιπο 47% δεν απάντησε υπονοώντας ότι η μητέρα φύση δίνει λύση.

Τα τρία στα τέσσερα οικήματα αντιμετωπίζουν την *ανάγκη για θέρμανση* με σόμπες, ενώ κεντρική θέρμανση διαθέτουν όλες οι διώροφες χτισμένες κατοικίες. Δύο στους δέκα δεν απάντησαν.

Από τις 150 κατοικίες της έρευνας οι 26 έχουν *κουζίνα* ως ξεχωριστό εσωτερικό δωμάτιο. Το 18% διαθέτει εξωτερική κουζίνα ενώ οι επτά στις δέκα δεν έχουν.

Πλήρες μπάνιο ή εξωτερική υποδομή με μπάνιο έχει το 35% των οικημάτων. Εξωτερικό αποχωρητήριο ή εσωτερική τουαλέτα διαθέτει το 46% των κατοικιών.

Δωμάτιο που να είναι *σαλόνι* διαθέτει το 19%. Επιπλέον ανά κατοικία υπάρχουν 0,94 υπνοδωμάτια (ένα υπνοδωμάτιο διαθέτει το 42%). Το 38% των κατοικιών αποτελείται από ένα δωμάτιο που παίζει το ρόλο σαλονιού, κουζίνας και υπνοδωματίου.

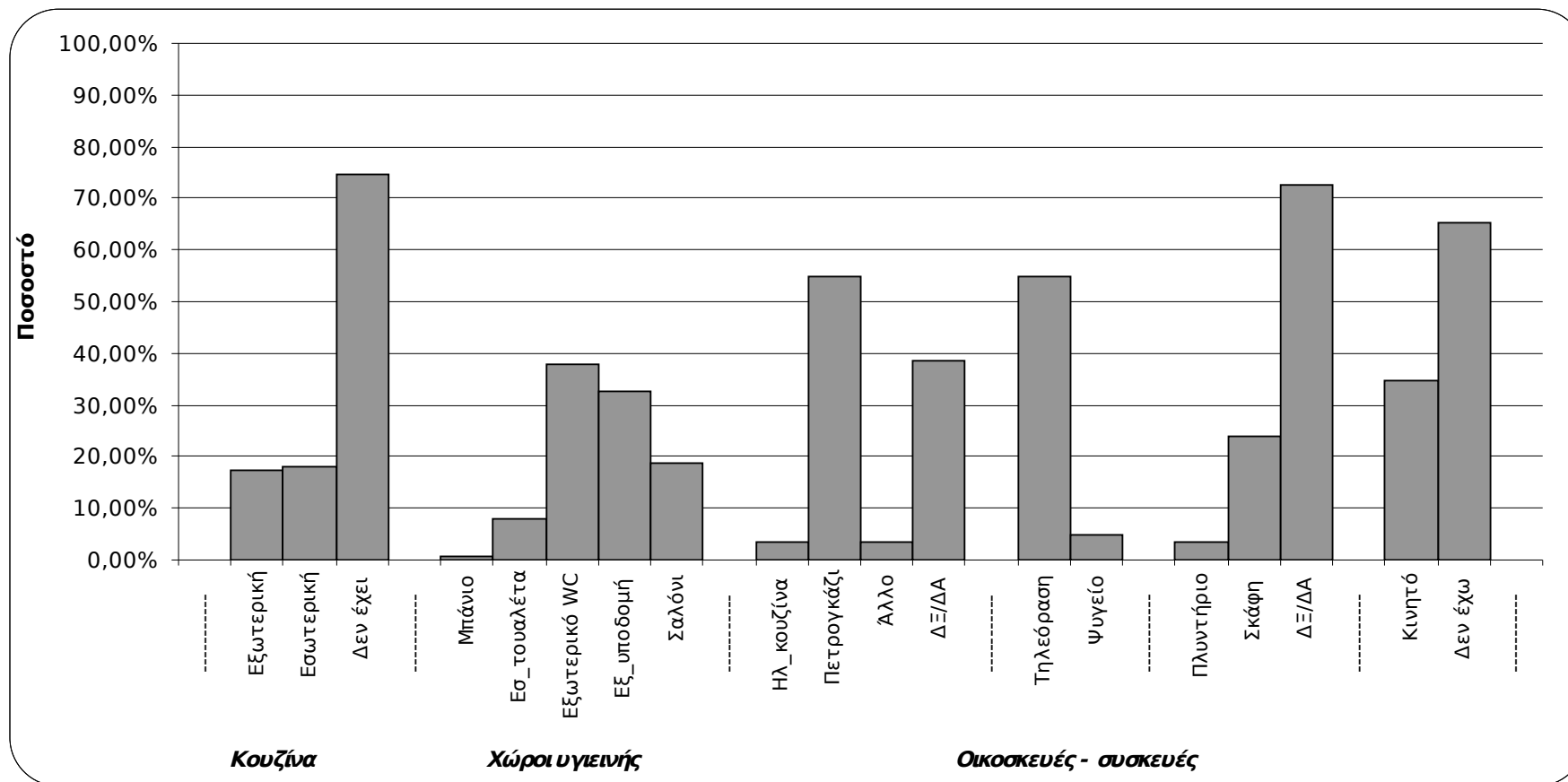
Τέλος το 1/7 έχει δύο και παραπάνω *υπνοδωμάτια*. Καταλήγοντας ο μέσος όρος δωματίων (σαλόνι, κουζίνα, υπνοδωμάτια) ανά οίκημα προκύπτει ότι είναι 1,3. Η προηγούμενη ανάλυση βασίσθηκε στην ερ.29 (βλ. παράρτημα) και τα διαγράμματα 3.9, 3.10.

Οι ερωτώμενοι εξέφρασαν ικανοποίηση για την κατάσταση των κατοικιών τους σε ποσοστό της τάξης του 19%. Οι μισοί θεωρούν ότι βασικό πρόβλημα αποτελεί η έλλειψη ηλεκτροδότησης και ύδρευσης. Τρεις στους δέκα ενοχλούνται από την παλαιότητα των οικημάτων τους και την έλλειψη θέρμανσης.

Δύο στους δέκα υποστηρίζουν ότι οι λάσπες, τα όμβρια νερά και η πυκνότητα της κατοίκησης δυσκολεύουν πολύ τη ζωή τους. Ένας στους δέκα ταλαιπωρείται από την υγρασία που επικρατεί στην περιοχή το μεγαλύτερο

μέρος τους χρόνου. Άλλα προβλήματα, όπως αυτά αναφέρονται κατά σειρά προτεραιότητας είναι, οι ελλείψεις σε οικοσκευές, η μη ύπαρξη εσωτερικών αποχωρητηρίων και μπάνιων, το αποχετευτικό και οι συνθήκες η καθαριότητας και υγιεινής.

Διάγραμμα 3.10.: Χαρακτηριστικά κατοικίας, εσωτερικές υποδομές και οικοσκευή

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Όσον αφορά στα προβλήματα της περιοχής, το 75% των κατοίκων είναι απογοητευμένο από τα κοινωφελή δίκτυα (αποχέτευση, ύδρευση, ηλεκτροδότηση).

Οι έξι από τους δέκα ανησυχούν για τις αυξημένες ποσότητες απορριμμάτων, και οι τέσσερις στους δέκα ανάφεραν ως πρόβλημα, την κατάσταση των δρόμων. Το 25% πιστεύει ότι σημαντικό πρόβλημα είναι η έλλειψη ηλεκτροφωτισμού της περιοχής.

Άλλα προβλήματα είναι:

- Η κατάσταση των κατοικιών
- η έλλειψη ελεύθερων χώρων
- η προβληματική συγκοινωνία
- η έλλειψη σχολείου, ιατρείου, μπακάλικου, εκκλησίας στην περιοχή

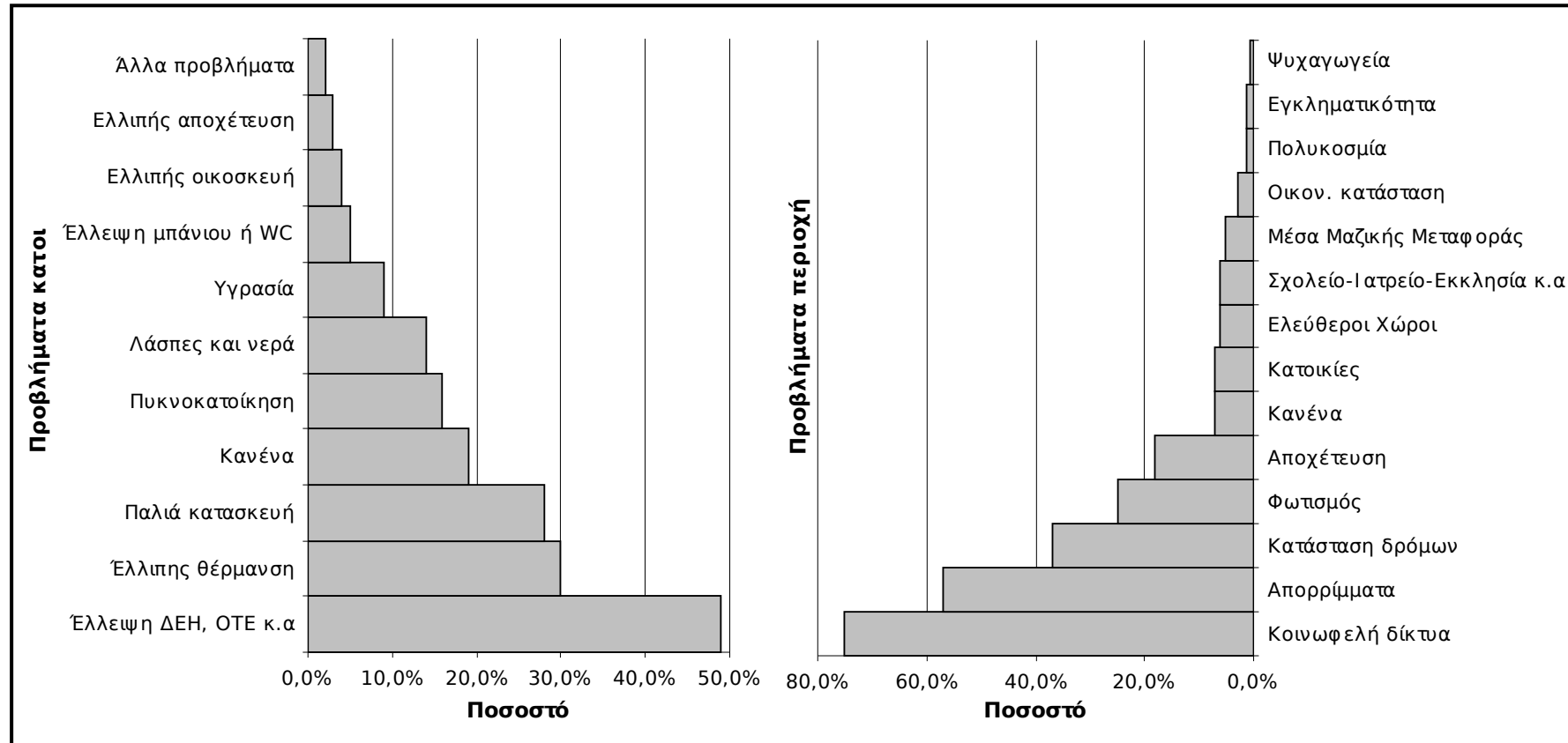
Τέλος, ικανοποιημένο από την περιοχή κατοικίας του είναι το 7% του τσιγγάνικου πληθυσμού. (βλ. παράρτημα ερ.30, ερ.36 και το διάγραμμα 3.11)

Το 93% του πληθυσμού δήλωσε ότι κατοικεί μόνιμα στην περιοχή, ενώ ο μέσος χρόνος παραμονής στην περιοχή είναι οι έντεκα μήνες.

Γι όσους μετακινούνται οι προσφιλέστεροι τρόποι διαμονής σε περιοχές εκτός Τυρνάβου είναι το αυτοκίνητο κατά 60%, η σκηνή κατά 20% και η παράγκα κατά 10%. (βλ. παράρτημα ερ.31 και ερ.32). Η επιτόπια παρουσία μας στην περιοχή έδειξε ότι στις αρχές της άνοιξης αρχίζουν απουσιάζουν από την περιοχή οι τσιγγάνοι εργάτες γης, οι οποίοι επιστρέφουν τις ημέρες του Πάσχα. Επιπλέον, οι τσιγγάνοι του Τυρνάβου λείπουν πολλές ώρες την ημέρα χωρίς όμως να απομακρύνονται από την περιοχή του Τυρνάβου, (κυρίως οι γυρολόγοι - μικροπωλητές).

Σχετικά με τα περιουσιακά στοιχεία των τσιγγάνων, το 6% έχει γραμμένο στο όνομά του κάποιο οικόπεδο και το 4% κάποια κατοικία. Τα περισσότερα από αυτά τα περιουσιακά στοιχεία βρίσκονται στον Τύρναβο και ειδικότερα κοντά στον συνοικισμό τους. (βλ. παράρτημα ερ.33, ερ.33.1^α και ερ.34)

Διάγραμμα 3.11.: Προβλήματα κατοικίας και περιοχής κατοικίας

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Πίνακας 3.2.: Προσπάθεια για την κάλυψη της ανάγκης της κατοικίας

	Ποσοστά
Δανειο να χτίσουν τα παιδιά αλλού	0,7%
Δάνειο για κατασκευή υπάρχοντος σπιτιού	2,0%
Ενοίκιο	0,7%
Επίδομα ή δάνειο για σπίτι όπου βρεθεί για καλύτερη ζωή	5,8%
Αγορά οικοπέδου στην περιοχή	2,7%
Κατασκευή κατοικίας σε οικόπεδο εκτός περιοχής	2,0%
Αγορά κατοικίας στην περιοχή	2,7%
Κατασκευή κατοικίας σε οικόπεδο στην περιοχή	19,3%
Αγορά οικοπέδου εκτός περιοχής	1,3%
Να μείνω στο υπάρχον σπίτι	3,3%
Κατασκευή λυομένου	3,3%
ΑΞ/ΑΑ	59,3%

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Όσον αφορά την προσπάθεια για κάλυψη της ανάγκης για κατοικία, οι δύο στους δέκα θέλουν να κατασκευάσουν κατοικία σε οικόπεδο στην περιοχή, ενώ το 57% προτίμησε να μην δώσει απάντηση.

Διαθέσιμος χώρος για ανέγερση κατοικιών υπάρχει άφθονος. Όμως η οικονομική κατάσταση των ιδίων και το γεγονός ότι η περιοχή είναι εκτός σχεδίου πόλης, αποτελούν σημαντικό εμπόδιο για την εκπλήρωση της παραπάνω επιθυμίας των τσιγγάνων. Τα

Το 10% αποζητά κάποια οικονομική βοήθεια ή δάνειο ενώ το 1/3 των ερωτώμενων επιθυμεί να παραμείνει στην περιοχή, χτίζοντας σε υπάρχον οικόπεδο, αγοράζοντας οικόπεδο ή κατοικία, επιδιορθώνοντας την υπάρχουσα κατασκευή κ.α. (βλ. πίνακα 3.2 και παράρτημα ερ.35)

3.2.4. Εκπαίδευση

Σύμφωνα με τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν, οι επτά στους δέκα άνδρες και οι έξι στις δέκα γυναίκες μπορούν να παρακολουθήσουν τηλεόραση.

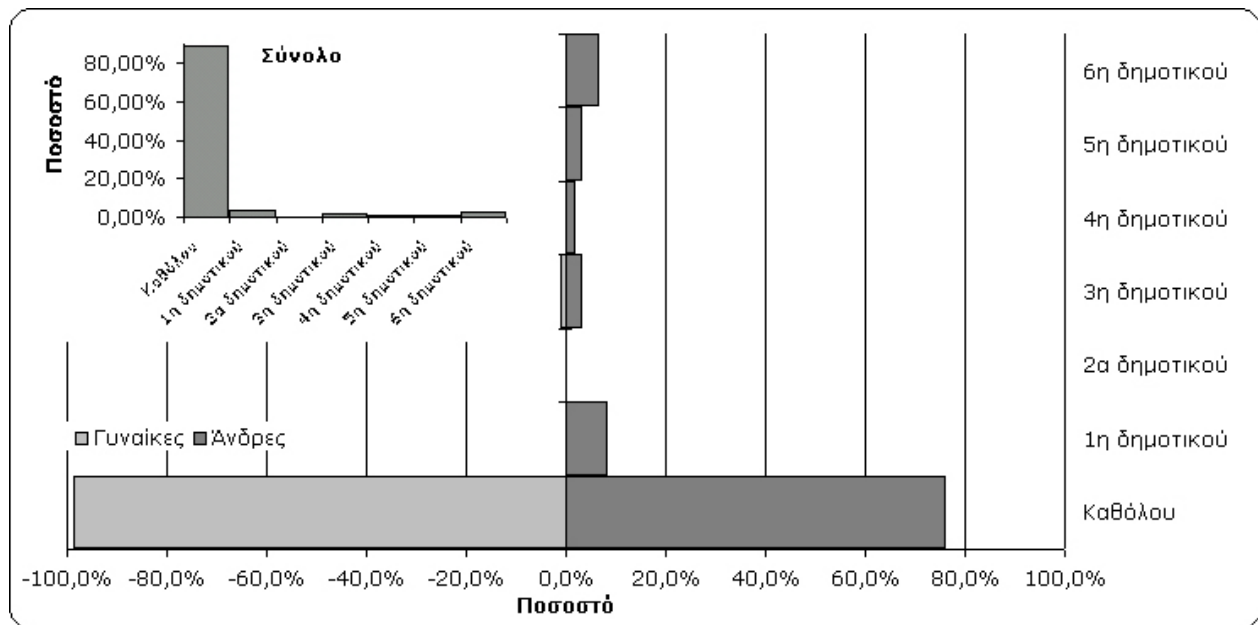
Επίσης, οι τέσσερις στους δέκα άνδρες είχαν τη δυνατότητα να κάνουν λογαριασμούς κάτι που ίσχυει μόνο για το 10% των γυναικών.

Πολύ λίγες γυναίκες, περίπου το 3%, μπορούσε να διαβάσει εφημερίδα, να συμπληρώσει δημόσια έγγραφα και να βοηθήσει τα παιδιά στο σχολείο. Το αντίστοιχο ποσοστό για τους άνδρες ανέρχεται στο 10%.

Σε συνέχεια των ανωτέρω, κατά μέσο όρο, το 62% των τσιγγάνων είναι σε θέση να παρακολουθήσει τηλεόραση, το 24% να κάνει λογαριασμούς και περίπου το 7% να διαβάζει εφημερίδα, να βοηθά τα παιδιά στο σχολείο και να συμπληρώνει δημόσια έγγραφα.

Από τα παραπάνω συνάγεται ότι οι λειτουργικά αναλφάβητοι¹ είναι περίπου το 68% του συνολικού πληθυσμού (οι γυναίκες σε ποσοστό 84% και οι άνδρες σε ποσοστό 45%).(βλ. παράρτημα ερ.37)

Διάγραμμα 3.12.: Κατανομή κατά τάξη σχολείου (μορφωτικό επίπεδο)

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Αναφορικά με το μορφωτικό επίπεδο, φαίνεται ότι το 89% του πληθυσμού δεν έχει παρακολουθήσει καμία τάξη του σχολείου. Το σχετικό ποσοστό για τους άνδρες είναι ανέρχεται στο 74,5%, ενώ περίπου το σύνολο των γυναικών του δείγματος δεν παρακολούθησε κάποιου είδους διδασκαλία στο τυπικό σύστημα εκπαίδευσης.

Μέχρι και την πέμπτη δημοτικού παρακολούθησε το 7% του συνολικού πληθυσμού, ενώ τα αντίστοιχα ποσοστά για άνδρες και γυναίκες ανέρχονται στο 16% και 1%. Το 5% του πληθυσμού έφτασε μόλις μέχρι και τη τρίτη δημοτικού.

¹ Λειτουργικά αναλφάβητοι νοούνται εκείνοι οι οποίοι δε ξέρουν γραφή και ανάγνωση. Ενώ αναλφάβητοι είναι εκείνοι οι οποίοι δεν έχουν τελειώσει το δημοτικό σχολείο και δεν έχουν πάρει βασικές γνώσεις.

Απολυτήριο δημοτικού κατέχει το 3% του πληθυσμού και το 7% των ανδρών. Επίσης, μεταξύ των τσιγγάνων δεν υπάρχει κανείς που να συνέχισε στο γυμνάσιο ή το λύκειο. (βλ. παράρτημα ερ.38)

Ο συνολικός αναλφαβητισμός για τις γυναίκες ερωτώμενες αγγίζει το 100%, ενώ μικρότερος κατά 6,5 ποσοστιαίες μονάδες είναι για τους άνδρες. Στο σύνολο του πληθυσμού, το 97% είναι αναλφάβητο.

Το 91% των τσιγγάνων επιθυμεί τα παιδιά του να μορφωθούν. Οι λόγοι που το λένε αυτό συμπίπτουν με αυτούς που δήλωσαν στην ερώτηση για το τι έκανε τους ίδιους να παρακολουθήσουν μαθήματα και να βελτιώσουν το επίπεδο της μόρφωσής τους. Έτσι αυτοί είναι:

- α. η εύρεση καλύτερης εργασίας (22%)
 - β. η βελτίωση της υπάρχουσας οικονομικής κατάστασης (6%)
 - γ. το διάβασμα (9%)
 - δ. η παροχή βοήθειας στα παιδιά κυρίως στα μαθήματα του σχολείου (5%)
 - ε. η συμπλήρωση εγγράφων και αιτήσεων (1%) **και**
 - στ. η κατάκτηση της αναγνώρισης από το υπόλοιπο κοινωνικό σύνολο (7%).
- (βλ. παράρτημα ερ.39, ερ.40)

Επιπλέον, από τα 387 παιδιά που είναι σε ηλικία να πάνε σε κάποια τάξη του σχολείου, μόνο τα 132 παρακολουθούν μαθήματα τυπικής εκπαίδευσης. Δηλαδή σήμερα μορφώνεται μόλις το 34% των τσιγγανοπαίδων. Πρέπει στο σημείο αυτό να αναφερθεί το ανησυχητικό γεγονός, ότι μετά την πέμπτη δημοτικού, ο αριθμός των παιδιών που παρακολουθεί μαθήματα τυπικής εκπαίδευσης φθίνει σημαντικά.

Επίσης, όπως προκύπτει από τα διαθέσιμα στοιχεία, η συμμετοχή των παιδιών που είναι σε ηλικία να παρακολουθήσουν τα μαθήματα στη πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση ανέρχεται για μεν τις ηλικίες 5 έως 12 (δημοτικό) στο 55%, για δε τις ηλικίες 13 ως 17 (γυμνάσιο - λύκειο), στο 1%.

Πίνακας 3.3.: Νέοι και συμμετοχή τους στο σχολείο

	5 - 12 ετών	13 - 17 ετών
Σύνολο παιδιών	237	150
Παιδιά που πάνε σχολείο	130	2
Ποσοστό αποχής από το σχολείο	45,15%	98,67%

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Συμπληρώνοντας την εικόνα που αφορά το επίπεδο μόρφωσης που τελικά επιτυγχάνουν οι τσιγγάνοι του Τυρνάβου, θα πρέπει να αναφέρουμε ότι το 99% από τα παιδιά που παρακολούθησαν το Δημοτικό σχολείο, τελικά δεν κατόρθωσε να πάρει το απολυτήριο. Αυτό βέβαια αποδεικνύει για μια ακόμη φορά, ότι ακόμη και σήμερα, οι νέοι τσιγγάνοι που γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση, τυπικά δεν έχουν ολοκληρώσει τις σπουδές ούτε του πρωτοβάθμιου επιπέδου. Τελειώνοντας, μπορούμε να αναφέρουμε ότι κατά μέσο όρο η κάθε τσιγγάνικη οικογένεια έχει 2,3 παιδιά σχολικής ηλικίας, εκ των οποίων παρακολουθούν το σχολείο μόνο τα 0,76. (βλ. παράρτημα ερ.41, ερ.42).

Οι τέσσερις στους δέκα ερωτώμενους (40%) αναφέρουν ως κύριο λόγο για την μη αποπεράτωση των σπουδών τους την οικονομική δυσπραγία και την κακή οικονομική κατάσταση της οικογενείας. Αντιθέτως, το 10% των τσιγγάνων υποστήριξε ότι οι μετακινήσεις, η ανάγκη προσαρμογής στους κανόνες του σχολείου, ο τρόπος ζωής των τσιγγάνων και η απόρριψη/εχθρικότητα του υπόλοιπου κοινωνικού συνόλου προς αυτούς, εμποδίζουν τη μόρφωσή τους. (βλ. παράρτημα ερ.43)

3.2.5. Απασχόληση

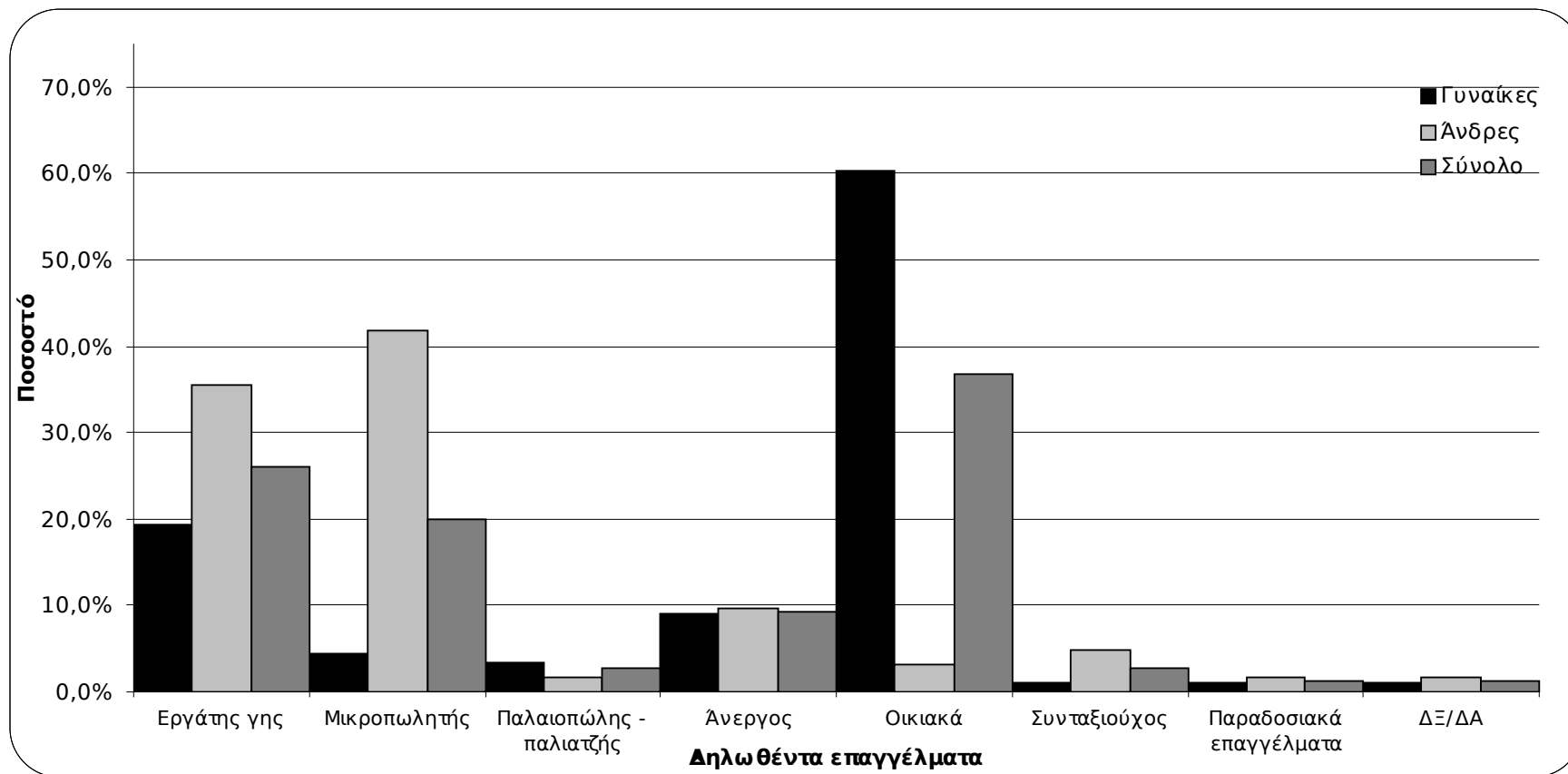
Από την εξέταση των δεδομένων προκύπτει ότι το 50% των τσιγγάνων εργάζεται, το 9% δηλώνει άνεργο, το 37% δηλώνει οικιακά, και ότι το 3% βρίσκεται σε καθεστώς σύνταξης. Οι δύο από τους δέκα οικονομικά ενεργούς τσιγγάνους απασχολούνται στο λιανικό εμπόριο, ενώ ένα συμπληρωματικό 26% από αυτούς καταγράφεται ως εργάτες γής. Άλλα δημοφιλή επαγγέλματα μεταξύ των τσιγγάνων είναι του εμπόρου σκραπ, του παλαιοπώλη, του καλαθοπλέκτη και τέλος τα κατά τεκμήριο παραδοσιακά επαγγέλματα .

Οι γυναίκες ασχολούνται κυρίως ως εργάτριες γης (19%). Το αντίστοιχο ποσοστό για τους άνδρες ανέρχεται στο 36%. Επιπρόσθετα, το 42% των ανδρών δηλώνει ως επάγγελμα αυτό του εμπόρου.

Από τους ερωτώμενους που δήλωσαν ως επάγγελμα αυτό του μικροπωλητή, στην πραγματικότητα άδεια λιανικού εμπορίου ή για λαϊκές αγορές διαθέτει μόνο το 20%. Καμία από τις γυναίκες δε διαθέτει άδεια ενώ αυτό δεν ισχύει για τους άνδρες οι οποίοι σε ποσοστό 23% κατέχουν τη σχετική άδεια.

Το 58% των εργαζομένων τσιγγάνων είναι αυτοαπασχολούμενοι, το 40% δουλεύει σε εργασίες κατ' αποκοπή (μεροκάματα), ενώ ένα επιπρόσθετο 3% είναι μισθωτοί. Ένα ποσοστό της τάξεως του 5% των αυτοαπασχολούμενων κατέχει θέση εργοδότη.

Διάγραμμα 3.13.: Τα επαγγέλματα των τσιγγάνων του Τυρνάβου

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Οι επτά στους δέκα εργαζόμενους υποστηρίζουν ότι το επάγγελμά τους είναι εποχιακό ή ευκαιριακό ενώ το υπόλοιπο 32% δηλώνει ότι έχει μόνιμη απασχόληση μη εποχιακού ή ευκαιριακού χαρακτήρα.

Το 68% των εποχιακά ή ευκαιριακά εργαζομένων, απασχολείται μόνο 4 μήνες το χρόνο κατά μέσο όρο.

Ένσημα πληρώνει μόνο το 1,3% των εργαζομένων οπότε ανάλογο είναι και το ποσοστό αυτών που θα συνταξιοδοτηθούν μέσω των ταμείων συνταξιοδότησης (βλ. παράρτημα ερ.44, ερ.44^α, ερ.44^β, ερ.44^γ, ερ.44^δ)

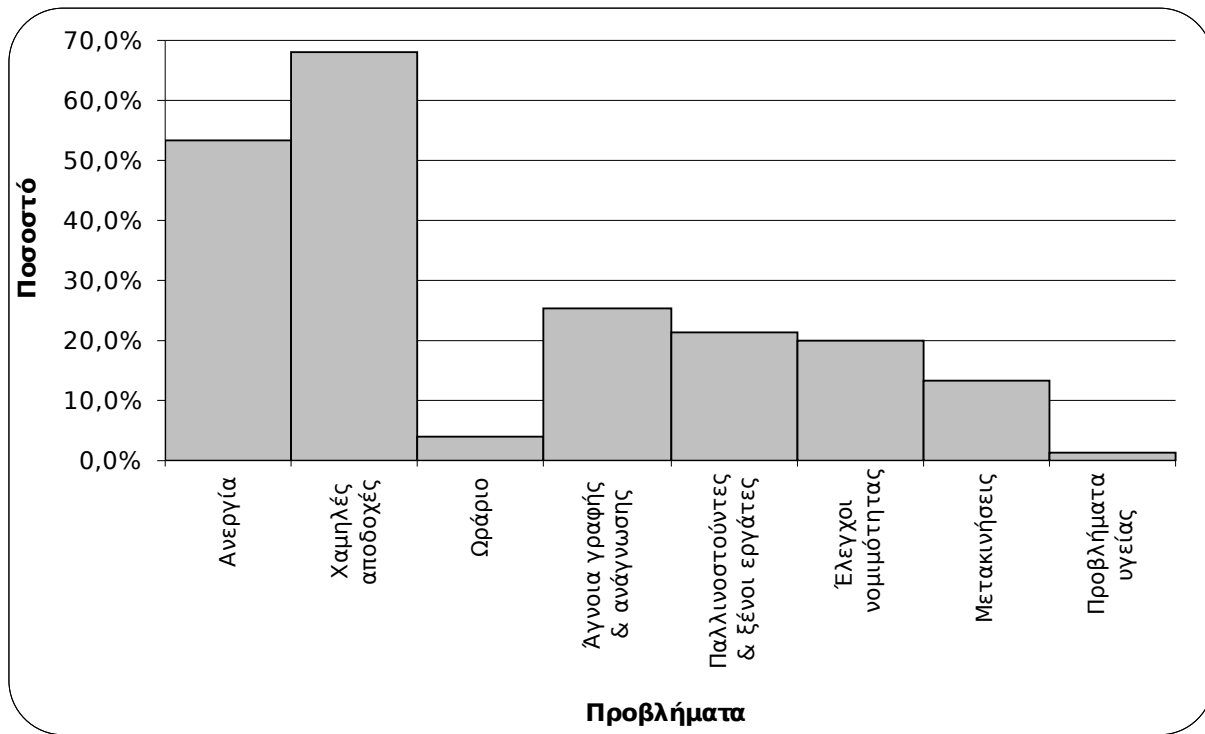
Τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι τσιγγάνοι του Τυρνάβου κατά την άσκηση του επαγγέλματός τους ή γενικότερα επι των εργασιακών θεμάτων, σύμφωνα με τη δική τους ιεράρχηση, είναι τα ακόλουθα

- η κακή αμοιβή των υπηρεσιών που προσφέρουν (αναφέρεται από το 68% των ερωτηθέντων).
- η ανεργία (αναφέρεται από το 50% των ερωτηθέντων). Αναγνωρίζουν βέβαια ότι αυτό οφείλεται στις συγκεκριμένες και σχετικά περιορισμένες ικανότητες που έχουν.
- το ωράριο, η άγνοια γραφής - ανάγνωσης και η παρουσία ξένων και παλιννοστούντων εργατών (αναφέρεται από το 20% των ερωτηθέντων)
- ενώ, ένας στους δέκα διαμαρτύρεται για τους ελέγχους νομιμότητας που συχνά υφίσταται από κρατικούς φορείς. (βλ. παράρτημα ερ.45 και το διάγραμμα 3.14)

Η δυσκολία που αντιμετωπίζουν οι τσιγγάνοι στην προσπάθεια τους να ανταποκριθούν στις ανάγκες της οικογενείας τους, αλλά και το περιστασιακό των περισσότερων επαγγελμάτων που αυτοί ασκούν, αναγκάζει το 20% των εργαζομένων να ασκεί και δεύτερο επάγγελμα. Οι περισσότεροι από αυτούς είναι επίσης εργάτες γης και κάποιοι μικροπωλητές. Αυτά τα επαγγέλματα, για το λόγο ότι έχουν εποχιακό χαρακτήρα, μπορούν να συνδυαστούν ευκολότερα με τις υποχρεώσεις που απορρέουν από άλλα επαγγέλματα και για αυτό το λόγο επιλέγονται ως συμπληρωματικά. Σε κάθε οίκημα, κατά μέσο όρο εργάζεται 1 από τα 6 άτομα που κατοικούν σε αυτό.

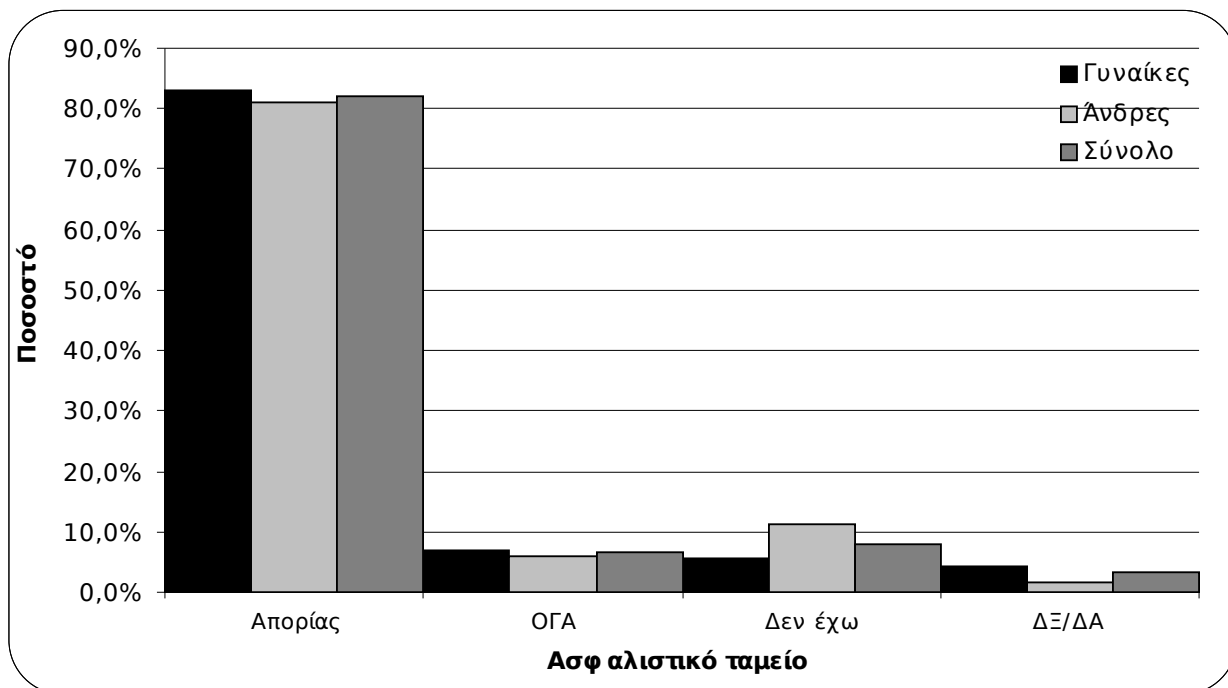
Επίσης, κάθε οικογένεια, κατά μέσο όρο έχει ένα εργαζόμενο από τα πέντε μέλη της.

Διάγραμμα 3.14.: Εργασιακά Προβλήματα

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Διάγραμμα 3.15.: Ασφάλιση ερωτώμενων

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Από το διάγραμμα 3.15 φαίνεται ότι το 80% των ερωτώμενων ενισχύεται από το ταμείο απόρων της πρόνοιας, ένα ποσοστό της τάξεως του 7% εμφανίζει ως ασφαλιστικό του ταμείο τον ΟΓΑ, ένα επιπρόσθετο 8% δηλώνει ότι δεν είναι ενταγμένο σε κάποιο ασφαλιστικό ταμείο ενώ τέλος ένα ποσοστό της τάξεως του 3% δεν γνωρίζει εάν είναι ασφαλισμένο ή όχι.

Στην ερώτηση "ποιο επάγγελμα θα θέλατε να ασκήσουν τα παιδιά σας", το 30% των τσιγγάνων απάντησε ότι δεν τους ενδιέφερε το επάγγελμα αυτό καθ'αυτό αλλά θα ήθελαν τα παιδιά τους να εξασφαλίσουν μια θέση με μόνιμη εργασιακή σχέση. Επίσης, ένα σημαντικό ποσοστό των ερωτηθέντων ανέφερε ότι θα ήθελε τα παιδιά τους να σπουδάσουν και εν συνεχεία να γίνουν δημόσιοι υπάλληλοι. Το 29% των ερωτηθέντων επιθυμεί να δει τα παιδιά του να συνεχίσουν να απασχολούνται ως εργάτες γης και ως μικροπωλητές-γυρολόγοι, ενώ ένα ποσοστό της τάξεως του 34% δεν απάντησε στην σχετική ερώτηση. (βλ. παράρτημα ερ.49)

Το μεγαλύτερο εμπόδιο για την εκπλήρωση των πατρικών/μητρικών προσδοκιών αναφορικά με την επαγγελματική αποκατάσταση των τέκνων τους, εκπορεύεται κατά την γνώμη του 40% των ερωτηθέντων, από τα ελλιπή προσόντα των τσιγγανόπαιδων. Το 20% των ερωτηθέντων θεωρεί ως σημαντικότερο εμπόδιο το ίδιο το κράτος το οποίο αδυνατεί ή δεν θέλει να βοηθήσει την κοινωνική τους ομάδα, ενώ ένα ποσοστό της τάξεως του 14% υποστηρίζει την άποψη ότι κυρίαρχο εμπόδιο είναι η απόρριψη, ο καλυμμένος ρατσισμός και η νοοτροπία που έχει το υπόλοιπο κοινωνικό σύνολο για αυτούς. Στο ίδιο πλαίσιο, το 22% των ερωτηθέντων δεν απάντησε το σχετικό ερώτημα ενώ ένα επιπρόσθετο 1% υποστηρίζει ότι το μεγαλύτερο εμπόδιο για την επαγγελματική αποκατάσταση των τεκνών του είναι η έλλειψη οικονομικών πόρων εκ μέρους της οικογενείας. (βλ. παράρτημα ερ.50)

Οι τσιγγάνοι εκφράζουν σημαντικά παράπονα για την αντιμετώπιση που "εισπράττουν" από τις δημόσιες υπηρεσίες. Συγκεκριμένα, το 70% των ερωτηθέντων εκφράζει την δυσαρέσκεια του επειδή δεν βρίσκει αρωγό το κράτος στην προσπάθεια που καταβάλλει για την αντιμετώπιση του στεγαστικού του προβλήματος. Το 13% θεωρεί ότι το κράτος δεν φροντίζει στον βαθμό που θα έπρεπε για την εξασφάλιση θέσεων εργασίας για τσιγγάνους και ότι δεν τους ενισχύει οικονομικά προκειμένου να αντεπεξέλθουν στις βασικές καθημερινές υποχρεώσεις τους. Ένα ποσοστό της τάξεως του 15% ζητά ενεργό κοινωνική

πολιτική για τη βελτίωση των υποδομών, ενώ ένα ποσοστό της τάξεως του 3% θεωρεί ότι το κράτος θα έπρεπε να παρεμβαίνει δυναμικά στους κάτωθι τομείς:

- την κατάρτιση των τσιγγάνων σε νέα ανταγωνιστικά επαγγέλματα
- τη βελτίωση των συνθηκών υγείας **και**
- την ανάπτυξη μηχανισμού δια βίου εκπαίδευσης

(βλ. παράρτημα ερ.52)

Στην ερώτηση που τέθηκε αναφορικά με το ρόλο του ΟΑΕΔ, το 95% των ερωτηθέντων ισχυρίζεται ότι ποτέ δεν εδέχθη κάποια βοήθεια από το συγκεκριμένο φορέα. Από το 5% των ερωτηθέντων που δήλωσαν ότι είχαν κάποιο όφελος από τον ΟΑΕΔ, οι περισσότεροι εισέπραξαν επιδόματα ανεργίας ενώ ένα μικρό ποσοστό ατόμων απλά παρακολούθησαν κάποια προγράμματα κατάρτισης (βλ. παράρτημα ερ.51).

3.2.6. Υγεία

Από την ανάλυση προκύπτει ότι το 33% των ερωτηθέντων ταλαιπωρείται από κάποιο πρόβλημα υγείας.

Το 2% δήλωσε *ψυχολογικά προβλήματα* και άγχος, τα οποία κυρίως προέρχονται από την ανεργία, την κακή οικονομική κατάσταση και την ποιότητα ζωής στην περιοχή.

Πρόβλημα με την καρδιά, το άσθμα ή πνευμονολογικά περιστατικά έχει το 7% του πληθυσμού.

Αρθριτικά και προβλήματα με τους αδένες παρουσίασε επίσης το 5% του πληθυσμού.

Πρόβλημα με τα νεφρά και ζαχαροδιαβήτη έχει το 2%.

Το 1% ταλαιπωρείται από κάποια αναπηρία ενώ το 2% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι πάσχει από ηπατίτιδα.

Άλλα προβλήματα που αναφέρθηκαν είναι εγκεφαλικό, στομαχικές διαταραχές και προβλήματα οφθαλμολογικής φύσεως. (βλ. παράρτημα ερ.53)

Στο ερώτημα "ποια λύση επιλέγουν για να αντιμετωπίσουν τα ελαφρά περιστατικά υγείας των μελών της οικογένειάς τους", οι οκτώ στους δέκα τσιγγάνους δήλωσαν ότι επισκέπτονται το νοσοκομείο. Ομοίως, το 90% των

ερωτηθέντων επισκέπτεται το νοσοκομείο για την αντιμετώπιση των βαριών περιστατικών. (βλ. παράρτημα ερ.54)

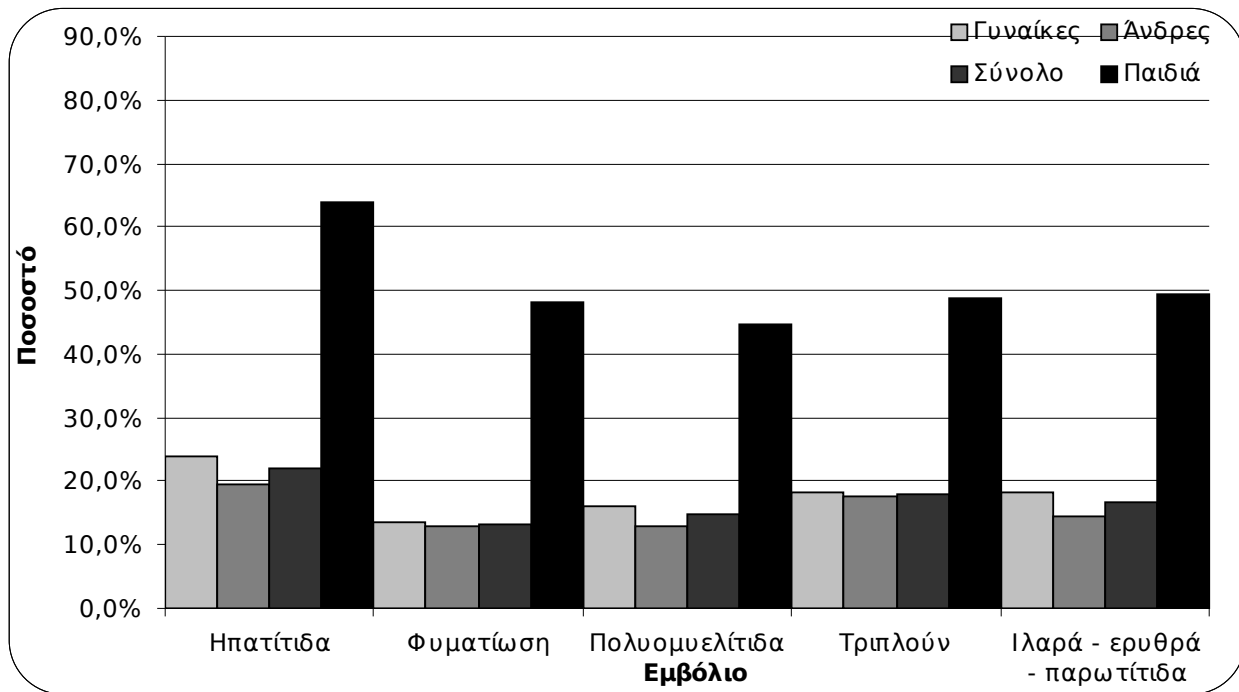
Αναφορικά με το ζήτημα του εμβολιασμού και ειδικότερα για τα εμβόλια αντιμετώπισης της ηπατίτιδας, του τετάνου, της διφθερίτιδας, του κοκίτη, της ιλαράς, της ερυθράς και της παρωτίτιδας, μόλις το 22% του πληθυσμού έκανε ένα ή περισσότερα από αυτά και μόλις το 15% έκανε το σύνολο των εμβολίων. Τέλος αξίζει να αναφέρουμε ότι σύμφωνα με τα στοιχεία, μόλις το 10% των ερωτώμενων γυναικών έκαναν τα εμβόλια για την αντιμετώπιση της φυματίωσης και της πολιομυελίτιδας.

Αναλύοντας τα στοιχεία που αφορούν την συχνότητα και την έκταση των εμβολιασμών που έχουν "υποστεί" τα παιδιά των τσιγγάνων του Τυρνάβου, διαπιστώνουμε ότι το 64% των νέων είναι εμβολιασμένο για την αντιμετώπιση της ηπατίτιδας και περίπου το 50% είναι εμβολιασμένο για την αντιμετώπιση των άλλων ασθενειών (βλ. παράρτημα ερ.55).

Τεστ ΠΑΠ έχει κάνει το 6% των γυναικών, μαστογραφία έκανε το 3% των γυναικών ενώ προφύλαξη κατά την ερωτική πράξη χρησιμοποιεί το 9% του πληθυσμού (βλ. παράρτημα ερ.56)

Υπάρχουν 13 ερωτώμενοι από τους 150, οι οποίοι δήλωσαν ότι οι οικογένειές τους απώλεσαν νεαρά άτομα σε ηλικία μικρότερη των 17 ετών (ποσοστό 9%). Το 82% αυτών των παιδιών πέθανε μέσα στο πρώτο χρόνο, το 6% αυτών των παιδιών δεν ξεπέρασε τα δύο έτη και το 12% αυτών των παιδιών πέθανε αφού ξεπέρασε τα δύο χρόνια ζωής. (βλ. παράρτημα ερ.57)

Διάγραμμα 3.16.: Εμβολιασμός του πληθυσμού και των παιδιών του

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Αναφορικά με τα επιδόματα που εισπράττουν οι οικογένειες των τσιγγάνων, και παρά τα παράπονα που διατυπώνονται από τους ίδιους, θα πρέπει να αναφέρουμε ότι σύμφωνα με τα στοιχεία της έρευνας το 71% των ερωτηθέντων λαμβάνει επίδομα ή κάποια κρατική βοήθεια, ενώ ένα ποσοστό της τάξεως του 3% λαμβάνει περισσότερα του ενός επιδόματα.

Από τα άτομα που λαμβάνουν επίδομα, το 86% δήλωσε ότι αυτό αφορά το επίδομα που λαμβάνουν οι πολύτεκνοι. Επίδομα απορίας παίρνει το 9% ενώ αναπηρίας ή ψυχολογικό το 2%.

Το 4% του πληθυσμού έχει συμμετάσχει σε πρόγραμμα κατάρτισης στην ανακύκλωση υλικών που διενήργησε το ΚΕΚ Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Λάρισας και συνεπώς εισέπραξε εφ' άπαξ την προβλεπόμενη επιχορήγηση.

Τέλος κανείς από τους ερωτώμενους δεν έχει λάβει δάνειο και δεν έχει συμμετάσχει σε προγράμματα συμβουλευτικής (βλ. παράρτημα ερ.58)

3.2.7. Ψυχαγωγία – ενασχολήσεις - σχέσεις κατοίκων

Οι ερωτήσεις του έβδομου μέρους του ερωτηματολογίου αναφέρονται στους τρόπους με τους οποίους διαθέτουν οι τσιγγάνοι τον ελεύθερο χρόνο τους και ειδικότερα αναφέρονται στις ψυχαγωγικές επιλογές τους. Συγχρόνως, το έβδομο μέρος του ερωτηματολογίου διερευνά τις σχέσεις των τσιγγάνων με τις υπόλοιπες κοινωνικές ομάδες της περιοχής αλλά και καταγράφει αριθμητικά δεδομένα που αναφέρονται στην γενικότερη οικονομική τους κατάσταση.

Σύμφωνα με τις απαντήσεις, το 24% των ερωτώμενων διαθέτει τον ελεύθερο χρόνο του ακούγοντας μουσική ενώ το 30% εξ αυτών διαθέτει τον ελεύθερο χρόνο του περιφερόμενος εντός ή εκτός του οικισμού. κάνει βόλτες.

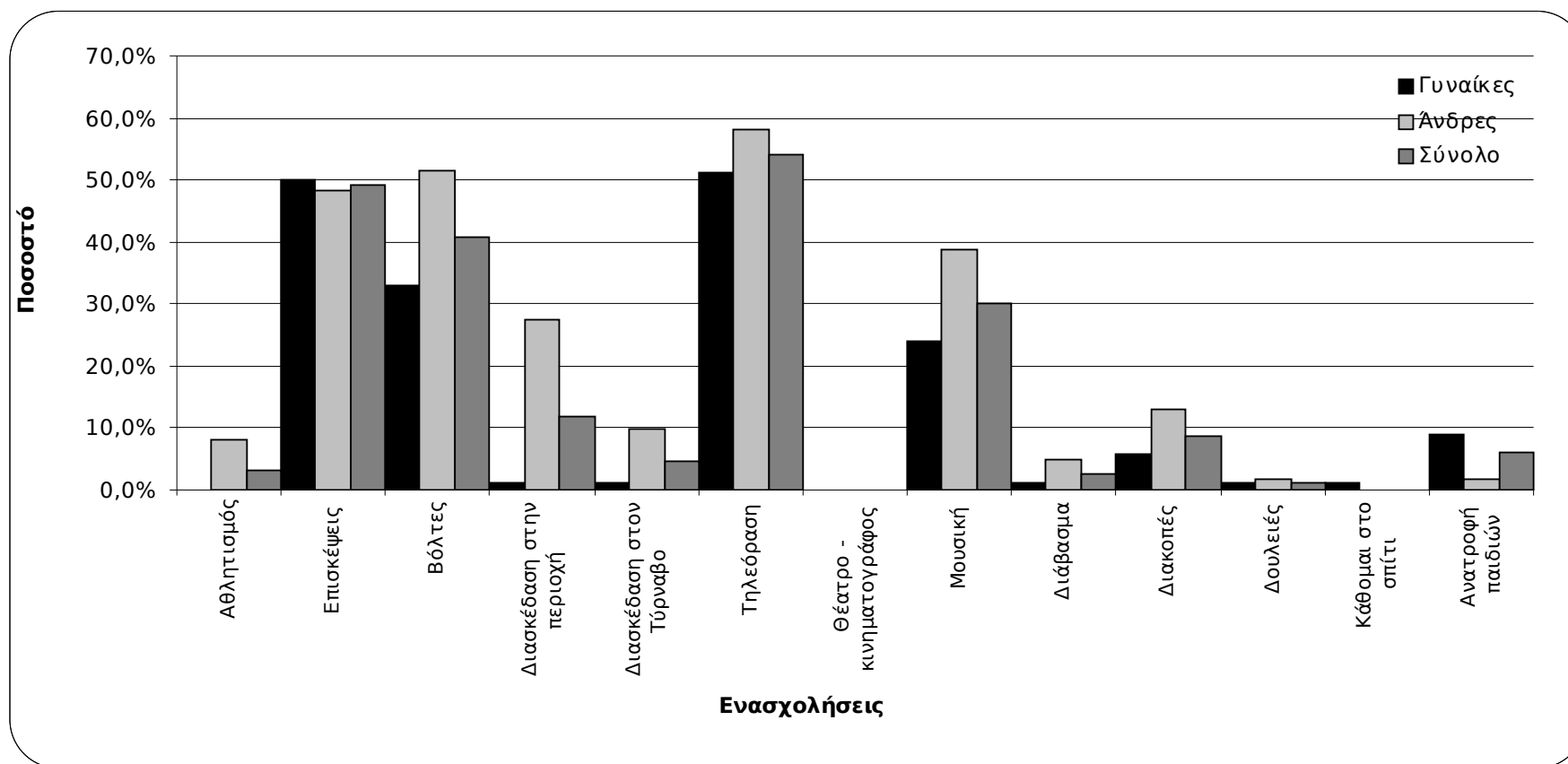
Οι επισκέψεις σε φιλικές οικογένειες έχουν επιλεγεί ως τρόπος διασκέδασης από το 50% των ερωτηθέντων ενώ ανάλογο είναι το ποσοστό και αυτών που διαθέτουν το ελεύθερο χρόνο τους για να παρακολουθήσουν τηλεοπτικές εκπομπές.

Οι κάθε είδους διακοπές/εκδρομές, ως επιλογή αξιοποίησης του ελεύθερου χρόνου, επιλέγεται μόλις από το 6% των ερωτηθέντων.

Επικεντρώνοντας την προσοχή μας στον ανδρικό πληθυσμό, διαπιστώνουμε ότι το 50% των ανδρών διαθέτει το ελεύθερο χρόνο του προκειμένου να παρακολουθήσει τηλεοπτικές εκπομπές, να περιφέρεται εντός ή εκτός του οικισμού και για να πραγματοποιήσει επισκέψεις σε φιλικές οικογένειες. Επίσης, το 30% των ερωτηθέντων ανδρών έχει επιλέξει ως τρόπο διασκέδασης την παραμονή στο καφενείο, το 40% έχει επιλέξει ως τρόπο διασκέδασης την μουσική ενώ μόλις το 5% διαθέτει τον ελεύθερο χρόνο του για την ανάγνωση βιβλίων και εντύπων του ημερήσιου και του περιοδικού τύπου και μόλις το 1% αθλείται (βλ. παράρτημα ερ.59 και διάγραμμα 3.17).

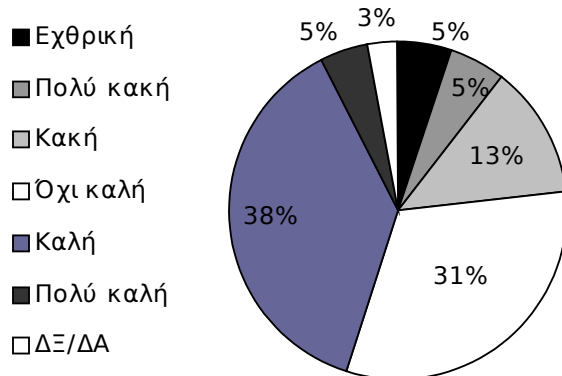
Η συμπεριφορά των κατοίκων του Τυρνάβου προς τους τσιγγάνους, όπως οι τελευταίοι την χαρακτήρισαν από τις απαντήσεις τους στην αντίστοιχη ερώτηση, χαρακτηρίζεται ως πολύ κακή ή εχθρική από το σε 10% των ερωτηθέντων, κακή από το 13% των ερωτηθέντων, μέτρια ή όχι και τόσο καλή από το 31% των ερωτηθέντων και καλή έως πολύ καλή από το 43% των ερωτηθέντων.

Διάγραμμα 3.17.: Τρόποι ψυχαγωγίας του πληθυσμού κατά τον ελεύθερο του χρόνο

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Διάγραμμα 3.18.: Συμπεριφορά του υπόλοιπου πληθυσμού προς τους τσιγγάνους

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Ως κύρια αιτία της κακής συμπεριφοράς των συμπολιτών τους απέναντι στους ίδιους και στα παιδιά τους, οι τσιγγάνοι σε ποσοστό της τάξεως του 75% θεωρούν τον υφέρποντα ρατσισμό που ενδόμυχα διατηρεί το υπόλοιπο κοινωνικό σύνολο γι αυτούς. Συγχρόνως, ένα ποσοστό της τάξεως του 11% πιστεύει ότι η εχθρότητα των υπολοίπων κοινωνικών ομάδων οφείλεται στο γεγονός ότι διαθέτουν πολύ χαμηλά εισοδήματα με αποτέλεσμα να θεωρούνται υποδιαίστερα άτομα. Τέλος με μικρότερα ποσοστά οι τσιγγάνοι θεωρούν ως αιτίες της εχθρικής συμπεριφοράς που εισπράττουν, τον ιδιαίτερο τρόπο ζωής που επιλέγουν, την κακία των ανθρώπων και τον πολεοδομικά ανοργάνωτο χαρακτήρα του χώρου που έχουν εγκατασταθεί.

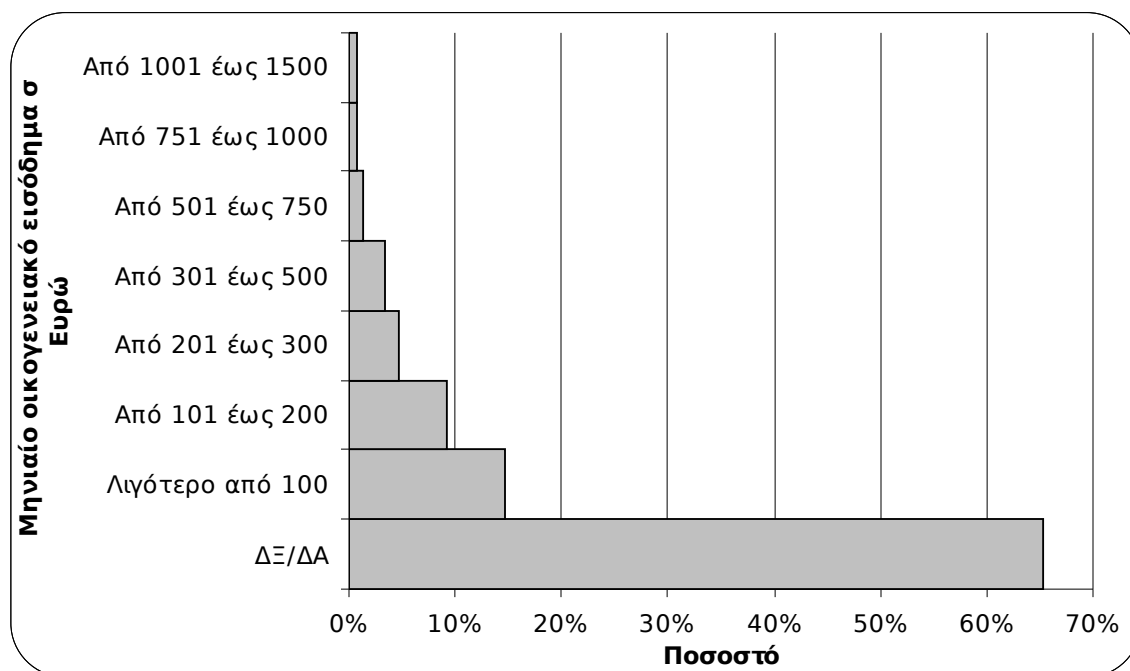
Η αντίδραση των τσιγγάνων απέναντι στην εχθρότητα των συμπολιτών τους ποικίλη. Στο 10% των περιπτώσεων η αντίδραση εκδηλώνεται ως αδράνεια και αποδοχή της κατάστασης, στο 43% των περιπτώσεων εκδηλώνεται με συμπτώματα θλίψης ενώ στο υπόλοιπο των περιπτώσεων εκδηλώνεται με την υιοθέτηση συμπεριφορών εσωστρέφειας (βλ. παράρτημα ερ.60^α)

Τέλος, όπως από τα στοιχεία αποκαλύπτεται, μόνο ένας ερωτώμενος συμμετέχει σε πολιτιστικό σύλλογο ενώ στην περιοχή δεν υπάρχει θεσμοθετημένο όργανο εκπροσώπησης τους. (βλ. παράρτημα ερ.61)

3.2.8. Οικονομικά στοιχεία

Το μέσο εισόδημα κατά οικογένεια το χρόνο είναι 2.316 Ευρώ. Δηλαδή 420 Ευρώ το χρόνο για κάθε μέλος μιας αντιπροσωπευτικής πενταμελούς οικογένειας. Επίσης, η μέση οικογένεια είναι υποχρεωμένη να αντεπεξέλθει στις υποχρεώσεις της με 190 Ευρώ το μήνα, δηλαδή για το κάθε μέλος της μπορεί να δαπανήσει μόνο 35 Ευρώ το μήνα.

Διάγραμμα 3.19.: Κατανομή οικογενειακού εισοδήματος ανά μήνα (σε Ευρώ)

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Το επίπεδο της φτώχειας στην περιοχή απεικονίζεται στο παραπάνω διάγραμμα σύμφωνα με το οποίο οι τρεις στις δέκα οικογένειες εισπράττουν μηνιαίως λιγότερα από 300 Ευρώ, το 3% των οικογενειών συγκεντρώνει μέχρι 500 Ευρώ το μήνα από τις εργασίες των μελών της, το 2% των οικογενειών εξασφαλίζει από 500 μέχρι 1000 Ευρώ μηνιαίως, ενώ το 1% των οικογενειών κερδίζει πάνω από 1000 Ευρώ το μήνα. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι οι 7 τους δέκα ερωτώμενους αρνήθηκαν να δώσουν πληροφορίες το οικογενειακό τους εισόδημα.

Όσον αφορά την υποβολή φορολογικής δήλωσης, τα στοιχεία της έρευνας δείχνουν ότι το 50% των ερωτηθέντων υποβάλλει τη Δήλωση Φορολογίας του Εισοδήματος τους στη Δ.Ο.Υ. που υπάγονται. (βλ. παράρτημα ερ. 62)

4. Φορείς πολιτικής - εφαρμοζόμενη πολιτική

4.1. Περιφέρεια Θεσσαλίας

Το 2001, η περιφέρεια επιχορήγησε τον Δήμο Τυρνάβου με το ποσό των 50.000.000 δρχ. και εκτελέστηκαν στον οικισμό έργα βελτίωσης του επιπέδου διαβίωσης, επικοινωνίας και πρόσβασης. Το βασικό έργο αφορούσε την κατασκευή αγωγού ύδρευσης, προκειμένου να υδροδοτηθεί ο οικισμός.

Η Περιφέρεια Θεσσαλίας, ως επίσημος εκφραστής των θέσεων του Κράτους και της Κυβέρνησης αλλά και ως περιφερειακό εκτελεστικό όργανο, θα πρέπει να διαδραματίσει ουσιαστικότερο ρόλο στην γενικότερη προσπάθεια για άρση των ανισοτήτων μεταξύ των διάφορων κοινωνικών ομάδων.

Το εθνικό σκέλος του Γ ΚΠΣ προβλέπει σημαντικά κονδύλια για θέματα ισότητας τα οποία θα πρέπει να διεκδικηθούν και να αξιοποιηθούν. Συγχρόνως, το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Θεσσαλίας μπορεί να αποτελέσει μια σημαντική πηγή άντλησης κονδυλίων για τη βελτίωση του επιπέδου διαβίωσης των τσιγγάνων του Τυρνάβου.

Σε κάθε περίπτωση, η εξασφάλιση των κονδυλίων απαιτεί διεκδικητικό προγραμματισμό εκ μέρους του Δήμου Τυρνάβου, απαιτεί προετοιμασία και ωρίμανση προτάσεων και αιτημάτων και πάνω από όλα απαιτεί συντονισμένες προσπάθειες από το σύνολο των εμπλεκόμενων αρχών, υπηρεσιών και προσώπων.

4.2. Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Λάρισας

Με την 75/2000 απόφασή του Νομάρχη, συγκροτήθηκε Επιτροπή, η οποία είχε ως μέλημα την ιεράρχηση και το προγραμματισμό δράσεων επίλυσης των προβλημάτων των τσιγγάνων. Επίσης, έγινε προσπάθεια:

- απογραφής του πληθυσμού των τσιγγάνων του Τυρνάβου
- καταγραφής και προώθησης των αιτημάτων τους
- ανάπτυξης πρωτοβουλιών βελτίωσης του βιοτικού επιπέδου τους

- ένταξής τους σε προγράμματα κατάρτισης και επαγγελματικής αποκατάστασης
- ένταξής τους σε ευρωπαϊκά προγράμματα οικιστικής εγκατάστασης

Ακόμη, η Νομαρχιακή αυτοδιοίκηση Λάρισας, με την παρούσα μελέτη, θέτει τις βάσεις για μια απογραφικού χαρακτήρα καταγραφή των παραμέτρων που καθορίζουν την φυσιογνωμία των οικονομικών, κοινωνικών και οικονομικών ιδιαιτεροτήτων αυτής της τσιγγάνικης κοινότητας. Οι βάσεις δεδομένων που θα αναπτυχθούν μέσω της παρούσας μελέτης, όχι μόνο θα επιτρέπουν την επανατροφοδότησή τους και συνεπώς την ενημέρωσή τους με νεώτερα στοιχεία αλλά θα αποτελούν και μια ανεξάντλητη πηγή δεδομένων. Συγκεκριμένα, το γεγονός ότι η εν λόγω βάση δεδομένων μπορεί να εξυπηρετήσει και κατ'επέκταση να εξασφαλίσει απαντήσεις σε οποιαδήποτε απλή η σύνθετη ερώτηση που σχετίζεται με τους τσιγγάνους της περιοχής και το γεγονός ότι αυτή η βάση δεδομένων μπορεί να εντοπίσει οποιοδήποτε υποσύνολο του πληθυσμού που ικανοποιεί μια ή περισσότερες συνθήκες/περιορισμού, αποδεικνύουν και επιβεβαιώνουν την αντικειμενική αξία αυτής της μελέτης.

Οι βάσεις δεδομένων που δημιουργούνται από την παρούσα μελέτη θα αποτελέσουν ένα πολύ αξιόλογο εργαλείο για τον καθορισμό του πλαισίου πολιτικής απέναντι στους Τσιγγάνους. Σε κάθε περίπτωση, η αξιοποίηση αυτών των βάσεων θα επιτρέψει την μέτρηση των ωφελουμένων από την άσκηση κάποιας πολιτικής ή κάποιου μέτρου, θα επιτρέψει την ακριβέστερη σύνταξη προϋπολογισμών αφού για κάθε περίπτωση εφαρμογής ενός κοινωνικού μέτρου θα γνωρίζουμε με ακρίβεια τον αριθμό των δικαιούχων, και θα διευκολύνει τα μέγιστα στον σχεδιασμό ενός γενικότερου πλαισίου παρέμβασης υπέρ των τσιγγάνων.

4.3. Δήμος Τυρνάβου - λοιποί φορείς

Ο δήμος Τυρνάβου εμπλέκεται άμεσα στην αντιμετώπιση των προβλημάτων που έχουν οι τσιγγάνοι, αφού σύμφωνα με τον Κώδικα Δήμων & Κοινοτήτων (Π.Δ/μα 410/95) οι ΟΤΑ. έχουν την αρμοδιότητα να συζητούν και

να ενεργούν, πάνω σε θέματα τοπικής σημασίας. Μετά την εφαρμογή του Ν. 2539/97 (Πρόγραμμα Ιωάννης Καποδίστριας) ο Δήμος στελεχώθηκε συγκροτώντας έτσι έναν διοικητικό και τεχνικό μηχανισμό, ικανό να προωθήσει ζητήματα προς όφελος του κοινωνικού συνόλου. Το Δημοτικό Συμβούλιο Τυρνάβου, πραγματοποίησε επανειλημμένα συσκέψεις για διάφορα επιμέρους προβλήματα που αφορούν την εγκατάσταση των Τσιγγάνων.

Τέτοιου, είδους θέματα για τα οποία ελήφθησαν αποφάσεις, αφορούν:

- στη δημιουργία του οικισμού των Τσιγγάνων
- σε θέματα υγιεινής του οικισμού
- σε θέματα υγείας των Τσιγγάνων
- σε θέματα εκπαίδευσης των τσιγγανοπαίδων
- στην υδροδότηση του οικισμού
- στην αποκομιδή των απορριμμάτων

Παρόλα αυτά, κατά την διάρκεια των τελευταίων ετών, σε πολλές περιπτώσεις, η στάση των Δημοτικών Αρχών του Τυρνάβου απέναντι στους τσιγγάνους θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως εχθρική. Αυτό βέβαια στόχευε στην αποθάρρυνση της παραμονής των Τσιγγάνων και στην μετεγκατάσταση τους, πράγμα που τελικά δεν επιτεύχθηκε (προκύπτει από τα Πρακτικά των συνεδριάσεων του Δ.Σ).

Τελευταία, ο Δήμος Τυρνάβου, εντάχθηκε στο δίκτυο ΡΟΜ και συνεργάζεται με τη Νομαρχιακή Αυτ/ση Λάρισας, τη Περιφέρεια Θεσσαλίας και τις αρμόδιες υπηρεσίες του ΥΠ.ΕΣ.Δ.Δ.Α, για την επίλυση των προβλημάτων των τσιγγάνων.

Άλλοι φορείς, οι οποίοι παρέχουν σημαντικές υπηρεσίες στην κοινωνία των τσιγγάνων και οι οποίοι μπορούν να προσφέρουν πολύ περισσότερα είναι:

- στον τομέα της πρόληψης και περίθαλψης:
 - το Κέντρο Υγείας Τυρνάβου
 - το Γενικό Νοσοκομείο Λάρισας
- στον τομέα της κοινωνικής υποστήριξης:
 - Οργανισμός Μέριμνας & Κοινωνικής Αλληλεγγύης Δήμου Τυρνάβου

- στον τομέα των υποδομών:
 - η Δημοτική Επιχείρηση Ύδρευσης –Αποχέτευσης
 - η Δημοτική Επιχείρηση Μελετών – Κατασκευών & Ανάπτυξης

4.4. Παρεμβάσεις που χρήζουν άμεσης προτεραιότητας

Πρώτης προτεραιότητας θεωρούνται τα θέματα υγιεινής και υγείας προκειμένου να αντιμετωπισθούν ανάγκες που θεωρούνται κεκτημένες και βασικές από το σύνολο των πολιτισμένων ανθρώπων. Η ικανοποίηση αυτών των αναγκών αποτελεί προϋπόθεση για την αποφυγή καταστάσεων που θα μπορούσαν να είναι επικίνδυνες για την υγεία του πληθυσμού της ευρύτερης περιοχής. Προς αυτή την κατεύθυνση, κυρίαρχο ρόλο μπορεί και πρέπει να διαδραματίσει η Δημοτική Αρχή, οι υγειονομικές αρχές της Νομαρχίας και το Κέντρο υγείας. Ο σχεδιασμός και η υλοποίηση για παράδειγμα ενός προγράμματος εμβολιασμών θεωρείται επιλογή ως μια πρώτη προτεραιότητας επιλογή.

Η δεύτερη σε σπουδαιότητα ενότητα ζητημάτων, τα οποία επίσης απαιτούν μέτρα για την άμεση αντιμετώπισή τους, αναφέρεται στις παρατηρούμενες ελλείψεις στην ύδρευση, ηλεκτροδότηση και αποκομιδή των απορριμμάτων.

Συγχρόνως με τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης, πρέπει να οργανωθεί σωστά και η εκπαίδευση των τσιγγανόπαιδων. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με τη δημιουργία αιθουσών διδασκαλίας στον χώρο του οικισμού και με την παροχή εξειδικευμένων/ειδικών για την περίπτωση διδακτικών υπηρεσιών.

Επιπρόσθετα, είναι ανάγκη να αντιμετωπισθούν:

- η ανεργία, ο επαγγελματικός προσανατολισμός και η επαγγελματική εκπαίδευση
- η κοινωνική πρόνοια και κοινωνική ασφάλιση
- η προστασία και ο εξωραϊσμός του οικισμού με έλεγχο της κυκλοφορίας, κατασκευή κοινόχρηστων χώρων και ασφαλτόστρωση του οδικού δικτύου

Τέλος, προσπάθεια πρέπει να καταβληθεί και προς τις κατευθύνσεις :

- καταγραφής και αντιμετώπισης των καθημερινών προβλημάτων αυτής της κοινωνικής ομάδας
- αποσαφήνισης ή και ερμηνείας των δικαιωμάτων τους
- πληροφόρησής των για τη δομή των διοικητικών μηχανισμών, τον τρόπο που αυτοί λειτουργούν και τις διαδικασίες που απαιτούνται
- αστικοδημοτικής ένταξή των
- ανάπτυξης της κοινωνικότητά τους
- βελτίωσης της επικοινωνίας τους με τον υπόλοιπο πληθυσμό
- ευαισθητοποίησης και ενεργοποίησης του υπόλοιπου κοινωνικού συνόλου

5. Συμπεράσματα

Στα προηγούμενα καταβλήθηκε προσπάθεια να αναδειχθεί και να εντοπισθεί η κατάσταση που επικρατεί στην περιοχή κατοικίας των τσιγγάνων του Τυρνάβου.

Εκτός από την αξιολόγηση, την επιλογή και την σύνθεση δευτερογενών πληροφοριών αναφορικά με τα χαρακτηριστικά των τσιγγάνων του Τυρνάβου και την κατάσταση της περιοχής που αυτοί κατοικούν, τα στοιχεία που αναφέρονται στο κύριο σώμα του ανά χείρας κειμένου προέρχονται και αντιπροσωπεύουν τα αποτελέσματα απογραφικού χαρακτήρα επιτόπιας έρευνας. Αυτή διενεργήθηκε μεταξύ των μηνών Μαρτίου και Απριλίου του 2003, επειδή το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα θα μπορούσαμε να ελαχιστοποιήσουμε τις απουσίες των τσιγγάνικων οικογενειών λόγω εργασιακών υποχρεώσεων τους σε άλλα μέρη της Ελλάδος ή της ευρύτερης Θεσσαλικής Περιφέρειας.

Γενική διαπίστωση αποτελεί το γεγονός ότι οι εγκατεστημένοι τσιγγάνοι έχουν βελτιώσει σημαντικά την πρόσβασή τους στα ιδιωτικά και δημόσια αγαθά έναντι των τσιγγάνων που έχουν επιλέξει τον νομαδικό τρόπο ζωής. Επίσης, οι εγκατεστημένοι τσιγγάνοι, διαχρονικά έχουν βελτιώσει σε πολύ σημαντικό βαθμό το επίπεδο διαβίωσής το οποίο πλέον θεωρείται πολύ ανώτερο αυτού που επιτυγχάνουν οι έχοντες επιλέξει τον νομαδικό τρόπο ζωής.

Παρόλα αυτά, η ποιότητα ζωής των τσιγγάνων του Τυρνάβου υστερεί σημαντικά έναντι αυτής που απολαμβάνουν οι υπόλοιπες κοινωνικές ομάδες.

Συγχρόνως, στους εδραίους τσιγγάνους εμφανίζονται φαινόμενα «αλλοτρίωσης» και αντίθεσης προς την παράδοση, γεγονός που ίσως σηματοδοτεί την έναρξη και ενεργοποίηση μηχανισμών αφομοίωσης. Η αιτία του φαινομένου αυτού αφορά και αντιπροσωπεύει τη σύγκρουση του νέου τρόπου ζωής που επιλέγουν και των συνεπειών της μόνιμης εγκατάστασης με τον παλιό - παραδοσιακό τρόπο ζωής.

Σε σχέση με τις άλλες δύο περιοχές της Νέας Σμύρνης και των Φαρσάλων η κατάσταση θα χαρακτηριζόταν χειρότερη αφού η περιοχή υστερεί τόσο σε επίπεδο οι βασικών υποδομών όσο και σε επίπεδο κοινωνικού εξοπλισμού.

Συνοψίζοντας, η κατάσταση των τσιγγάνων του Τυρνάβου σκιαγραφείται από τα εξής:

- 1.** οι συνθήκες ζωής των εγκατεστημένων είναι χειρότερες από αυτές του υπόλοιπου πληθυσμού του Τυρνάβου
- 2.** το επίπεδο εκπαίδευσης τους παραμένει πολύ χαμηλό
- 3.** η αποδοχή τους από τον υπόλοιπο πληθυσμό δεν είναι ικανοποιητική
- 4.** δεν προσπαθούν αρκετά οι ίδιοι για να αλλάξουν την κατάστασή τους, και δεν έχουν αρωγούς σε αυτή τη προσπάθειά.
- 5.** η κοινωνική πολιτική των θεσμικών φορέων που σχετίζονται με αυτούς ως τα σήμερα ήταν αποσπασματική και αντιμετώπισε σοβαρά προβλήματα προγραμματισμού και υλοποίησης.

6. Παράρτημα

Ανάλυση απαντήσεων στις ερωτήσεις του ερωτηματολογίου

6.1. Ερωτηματολόγιο

A/A Ερωτηματολογίου _____
Ημερομηνία συμπλήρωσης ___ / ___ / 2003

**ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ
ΤΥΡΝΑΒΟΥ (ΘΕΣΗ ΚΡΙΤΗΡΙ)**

Ερ.1. ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ: _____

Ερ.2. ΠΑΤΡΩΝΥΜΟ: _____

Ερ.3. ΜΗΤΡΟΝΥΜΟ: _____

Ερ.4. ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΓΕΝΝΗΣΗΣ: _____

Ερ.5. ΦΥΛΛΟ:

1.	Άνδρας
2.	Γυναίκα

Ερ.6. ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΕΛΤΙΟΥ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ (ΑΔΤ): _____

Ερ.7. ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΜΗΤΡΩΟΥ (ΑΦΜ/ΔΟΥ): _____

Ερ.8. ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΣΑΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ;

Αν η απάντηση είναι Ανύπανδρος/η, Συζείτε, Άλλο, ΔΞ/ΔΑ συνεχίστε στην ερ.9.

1. Παντρεμένος/η	5. Χήρος/α
2. Ανύπανδρος/η	6. Συζείτε
3. Χωρισμένος/η ή σε διάσταση	7. Άλλο _____
4. Ξαναπαντρεμένος	99. ΔΞ/ΔΑ

Ερ.8.α. Σε ποια ηλικία πρωτοπαντρευτήκατε; _____

Ερ.8.β. Τι είδους γάμο έχετε κάνει;

1. Θρησκευτικό
2. Πολιτικό
3. Άλλο _____
99. ΔΞ/ΔΑ

Ερ.9. ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ Η ΜΑΚΡΙΝΗ ΣΑΣ ΚΑΤΑΓΩΓΗ; _____

(γεωγραφικό διαμέρισμα και περιοχή)

Ερ.10. ΠΟΣΑ ΠΑΙΔΙΑ ΕΧΕΤΕ; _____

Ερ.11. ΜΕ ΠΟΣΑ ΑΛΛΑ ΑΤΟΜΑ ΣΥΖΕΙΤΕ;

1α. με ηλικία κάτω από 5 χρονών	
1β. με ηλικία 5-12 χρονών	
2. Έφηβοι (13-17 χρονών)	
3α. με ηλικία 18-65 χρονών	
3β. με ηλικία πάνω από 65 χρονών	
Σύνολο	

Ερ.12. ΠΟΣΕΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΕΣ ΚΑΤΟΙΚΟΥΝ ΣΤΟ ΚΤΙΡΙΟ; _____
(όσα ζευγάρια τόσες και οι οικογένειες)

Ερ.13. ΕΙΣΤΕ ΒΑΠΤΙΣΜΕΝΟΣ:

- 1α.Ορθόδοξος 1β.Καθολικός
1. Χριστιανός
2. Μουσουλμάνος
3. Άλλο _____
99. ΔΞ/ΔΑ

Ερ.14. ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ Η ΜΗΤΡΙΚΗ ΣΑΣ ΓΛΩΣΣΑ;

- 1α.VLACH 1β.NON VLACH 1γ.Άλλη
1. Ρομάνι (Τσιγγάνικα) _____
2. Ελληνική
3. Ρουμάνικη
4. Άλλη _____
99. ΔΞ/ΔΑ

Ερ.15. ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΣΑΣ ΜΙΛΟΥΝ ΤΗ ΓΛΩΣΣΑ ΑΥΤΗ ΣΗΜΕΡΑ;

1. Ναι
2. Όχι
99. ΔΞ/ΔΑ

Ερ.16. ΠΟΙΕΣ ΑΛΛΕΣ ΓΛΩΣΣΕΣ ΓΝΩΡΙΖΕΤΕ;

1. Καμία
2. Ελληνικά
3. Αγγλικά
4. Τσιγγάνικα (Ρομανί)
5. Ρουμάνικα
6. Άλλη _____
99. ΔΞ/ΔΑ

Ερ.17. ΔΙΑΘΕΤΕΤΕ ΛΗΞΙΑΡΧΙΚΗ ΠΡΑΞΗ ΓΕΝΝΗΣΕΩΣ ΣΑΣ;

- 1. Ναι
- 2. Όχι
- 99. ΔΞ/ΔΑ

1α. που γεννηθήκατε; _____

Ερ.18. ΤΙ ΕΓΓΡΑΦΑ ΔΙΑΘΕΤΕΤΕ ΠΟΥ ΝΑ ΒΕΒΑΙΩΝΟΥΝ ΟΤΙ ΕΙΣΤΕ ΕΛΛΗΝΑΣ ΠΟΛΙΤΗΣ;

- 1. Ταυτότητα
- 2. Διαβατήριο
- 3. Εκλογικό βιβλιάριο
- 4. Δίπλωμα αυτοκινήτου
- 5. Άλλο επίσημο έγγραφο _____
- 99. ΔΞ/ΔΑ

Ερ.19. ΣΕ ΠΟΙΟ ΔΗΜΟΤΟΛΟΓΙΟ ΔΗΜΟΥ ΕΙΣΤΕ ΓΡΑΜΜΕΝΟΣ;

- 1. Τυρνάβου
- 2. Άλλου δήμου _____
- 99. ΔΞ/ΔΑ

Ερ.20. ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΕΙΤΕ ΤΗΝ ΤΡΑΠΕΖΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΔΟΥΛΕΙΕΣ ΣΑΣ;

- 1. Ναι
- 2. Όχι
- 99. ΔΞ/ΔΑ

Ερ.21. ΜΕ ΠΟΙΕΣ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΕΡΧΕΣΘΕ ΣΕ ΕΠΑΦΗ;

- α. δ.
- β. ε.
- γ. στ.

Ερ.21.α. Πως θα κρίνατε την αντιμετώπισή σας από τις δημόσιες υπηρεσίες;

- 1. Πολύ Καλή
- 2. Καλή
- 3. Μέτρια
- 4. Κακή
- 5. Πολύ κακή
- 99. ΔΞ/ΔΑ

Ερ.22. ΠΟΙΟ ΕΤΟΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΘΗΚΑΤΕ ΣΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΑ ΚΑΤΟΙΚΙΑ; _____

Ερ.23. ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΠΟΥ ΚΑΤΟΙΚΕΙΤΕ ΑΥΤΗ ΤΗΝ ΣΤΙΓΜΗ ΕΙΝΑΙ:

1. Ιδιόκτητο από μέλος της οικογένειάς σας
2. Μέλους άλλης οικογένειας που συγκατοικεί
3. Ενοικιασμένο
4. Παραχωρημένο
5. Άλλο _____
99. ΔΞ/ΔΑ

3α. τι ενοίκιο _____

Ερ.24. ΤΙ ΕΙΔΟΥΣ ΕΙΝΑΙ;

1. Μονοκατοικία
2. Διώροφο
3. Διαμέρισμα
4. Παράπηγμα
5. Σκηνή

Ερ.25. ΠΟΙΟ ΕΤΟΣ ΧΤΙΣΤΗΚΕ ; _____

**Ερ.26. ΠΟΣΑ ΤΕΤΡΑΓΩΝΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΟΙΚΟΠΕΔΟ : _____ τμ
ΚΑΙ ΠΟΣΑ Η ΚΑΤΟΙΚΙΑ : _____ τμ**

Ερ.27. ΣΕ ΤΙ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ;

1. Καλή
2. Μέτρια
3. Κακή

Ερ.28. ΑΠΟ ΤΙ ΥΛΙΚΑ ΕΙΝΑΙ ΦΤΙΑΓΜΕΝΟ;

1. Μπετόν - Τούβλα
2. Ξύλο - νάιλον - σκηνή
3. Καλύβι με μόνιμα υλικά - Ξύλο ομογενοποιημένη κατασκευή
4. Άλλο _____
99. ΔΞ/ΔΑ

Ερ.29. ΔΙΑΘΕΤΕΙ Η ΚΑΤΟΙΚΙΑ:

1. Αυλή	☐
2. Πάρκινγκ	☐
3. πιλοτή	☐
4. Βεράντα	☐
5. Κλινοσκεπή	☐
6. Πλάκα	☐

κεραμίδι τσίγκος

Αν Όχι τι χρησιμοποιείτε

Ναι

7.	Ηλεκτρικό ρεύμα	☐	☐	
8.	Τρεχούμενο νερό	☐	☐	
9.	Ηλεκτρική κουζίνα	☐	☐	
10.	Τηλεόραση	☐	☐	
11.	Πλυντήριο	☐	☐	
12.	Ψυγείο	☐	☐	

13. Σταθερό τηλέφωνο | Κινητό τηλέφωνο
14. Αποχέτευση σε υπόνομο | Βόθρο
15. Κεντρική θέρμανση | Σόμπα ή σώματα
16. Εσωτερική κουζίνα | Εξωτερική κουζίνα

17. Μπάνιο Εσωτερ. τουαλέτα Αποχωρητήρι Εξωτερική υποδομή

18. Σαλόني
19. Υπνοδωμάτια (αριθμός) _____

Ερ.30. ΤΙ ΑΛΛΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΕΧΕΙ Η ΚΑΤΟΙΚΙΑ ΣΑΣ;

- α. δ.
β. ε.
γ. στ.

Ερ.31. ΠΟΣΟΥΣ ΜΗΝΕΣ ΤΟ ΧΡΟΝΟ ΚΑΤΟΙΚΕΙΤΕ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ; _____
(Αν πει 12 πηγαινε ερ.33)

Ερ.32. ΠΟΥ ΜΕΝΕΤΕ ΚΑΤΑ ΤΙΣ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΙΣ ΣΑΣ;

1. Αυτοκίνητο
2. Αντίσκηνο
3. Παράγκα
4. Συγγενείς
5. Ενοίκιο
6. Εργοδότης
7. Ξενοδοχείο
8. Άλλο _____

Ερ.33. ΕΧΕΤΕ ΟΙΚΟΠΕΔΟ ΣΕ ΚΑΠΟΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥ ΤΥΡΝΑΒΟΥ;

1. Ναι
2. Όχι
99. ΔΞ/ΔΑ
ερ.1α. σε ποια _____

Ερ.34. ΔΙΑΘΕΤΕΤΕ ΕΞΕΙΣ Ή Ο ΣΥΝΤΡΟΦΟΣ ΣΑΣ Ή ΚΑΠΟΙΟ ΑΠΟ ΤΑ ΑΝΗΛΙΚΑ ΠΑΙΔΙΑ ΣΑΣ, ΟΙΚΙΑ Ή ΑΣΤΙΚΟ ΟΙΚΟΔΟΜΗΜΑ;

1. Ναι
2. Όχι
99. ΔΞ/ΔΑ
ερ.1α. σε ποια περιοχή _____

Ερ.35. ΠΟΙΑ ΘΑ ΕΙΝΑΙ Η ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ ΣΑΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΕΙΔΟΣ ΤΗΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ ΣΑΣ, ΓΙΑ ΤΑ ΕΠΟΜΕΝΑ 5 ΧΡΟΝΙΑ;

1. Ενοίκιο
2. Αγορά κατοικίας στην περιοχή
3. Κατασκευή κατοικίας σε οικόπεδο στην περιοχή
4. Αγορά οικόπεδου εκτός περιοχής
5. Αγορά κατοικίας εκτός περιοχής
6. Αγορά ημιτελούς ή νέας εκτός περιοχής

4. Αγορά οικοπέδου στην περιοχή

8. Άλλο _____

Ερ.36. ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΠΟΥ ΖΕΙΤΕ;

α.
β.
γ.
δ.
ε.

στ.
ζ.
η.
θ.
ι.

Ερ.37. ΜΠΟΡΕΙΤΕ ΝΑ;

1. Παρακολουθήσετε τηλεόραση
2. Κάνετε λογαριασμούς
3. Διαβάσετε εφημερίδα
4. Συμπληρώσετε δημόσια έγγραφα
5. Βοηθάτε τα παιδιά σας στο σχολείο

☐
☐
☐
☐
☐

Ερ.38. ΕΧΕΤΕ ΠΑΕΙ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ;

1. Τάξη: _____
2. Δεν έχω πάει

Ερ.39. ΠΟΙΟΣ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΘΑ ΣΑΣ ΕΚΑΝΕ ΝΑ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΕΤΕ Ή ΝΑ ΞΑΝΑΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΕΤΕ ΜΑΘΗΜΑΤΑ;

1. Κανένας
2. Λόγοι κοινωνικής αναγνώρισης
3. Για να διαβάζετε εφημερίδα, περιοδικά, βιβλία
4. Για να μην έχετε πρόβλημα με τα δημόσια έγγραφα και τις αιτήσεις
5. Για να αλληλογραφείτε

6. Λόγοι εργασίας
7. Για να βοηθάτε τα παιδιά σας στο σχολείο
8. Λόγοι οικονομικοί (προγράμματα επιμόρφωσης κ.τ.λ)
9. Άλλοι λόγοι _____

99. ΔΞ/ΔΑ

Ερ.40. ΘΕΛΕΤΕ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΣΑΣ ΝΑ ΜΟΡΦΩΘΟΥΝ;

1. Ναι
 2. Όχι
99. ΔΞ/ΔΑ

2α. για ποιο λόγο _____

Ερ.41. ΠΟΣΑ ΑΠΟ ΤΑ ΑΤΟΜΑ ΠΟΥ ΖΟΥΝΕ ΜΑΖΙ ΣΑΣ (κάτω των 18 ετών) ΠΑΝΕ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ; _____

Ερ.41.α. Σε ποιες τάξεις; α..... β.....
γ..... δ.....

Ερ.42. ΠΟΣΑ ΑΠΟ ΤΑ ΑΤΟΜΑ ΠΟΥ ΖΟΥΝΕ ΜΑΖΙ ΣΑΣ (κάτω των 18 ετών) ΤΟ ΣΤΑΜΑΤΗΣΑΝ; _____

Ερ.42.α. Σε ποιες τάξεις; α..... β.....

γ.....

δ.....

Ερ.43. ΑΝ ΤΑ ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΤΑ ΟΠΟΙΑ ΣΥΖΕΙΤΕ ΔΕΝ ΕΧΟΥΝ ΠΑΡΕΙ ΤΗ ΚΑΤΑΛΛΗΛΗ ΜΟΡΦΩΣΗ ΠΟΙΟΣ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΤΑ ΕΜΠΟΔΙΖΕΙ;

1. Μετακινήσεις της οικογένειας	5. Απόρριψη από το σχολείο
2. Αδυναμία προσαρμογής των παιδιών στους κανόνες του σχολείου	6. Οικονομική κατάσταση της οικογένειας
3. Αδυναμία προσαρμογής του σχολείου στον τρόπο ζωής σας	7. Προβλήματα γλώσσας
4. Εχθρική αντιμετώπιση από τα άλλα παιδιά	8. Άλλος λόγος_____

Ερ.44. ΠΟΙΟ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΚΥΡΙΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΣΑΣ;

(Αν η απάντηση είναι συνταξιούχος πηγαίνετε στην ερ 46)

(Αν η απάντηση είναι οικιακά, άνεργος, ΔΞ/ΔΑ πηγαίνετε στην ερ 47)

1. Εργάτης γης	7. Άνεργος
2. Μικροπωλητής - λιανικό εμπόριο	8. Συνταξιούχος
3. Έμπορος σκραπ (παλιατζής)	9. Παραδοσιακά επαγγέλματα
4. Μουσικός	10. Εργάτης βιομηχανίας
5. Δημόσιος υπάλληλος	11. Άλλο_____
6. Οικιακά	99. ΔΞ/ΔΑ

Ερ.44.α. Διαθέτετε άδεια ασκήσεως επαγγέλματος;

(για μικροπωλητές)

1. Ναι
2. Όχι
99. ΔΞ/ΔΑ

Ερ.44.β. Ποια θέση έχετε στο επάγγελμά σας;

1. Μισθωτός
2. Δική σας δουλειά χωρίς απασχολούμενους (αυτοαπασχολούμενος)
3. Δική σας δουλειά με απασχολούμενους (εργοδότης)
4. Άλλο _____
99. ΔΞ/ΔΑ

Ερ.44.γ. Ποιος ο χαρακτήρας του επαγγέλματός σας;

1. Μόνιμο
2. Εποχιακό πόσους μήνες: _____
3. Ευκαιριακό πόσους μήνες: _____
4. Άλλο _____
99. ΔΞ/ΔΑ

Ερ.44.δ. Πληρώνει ο εργοδότης ή εσείς ένσημα εργασίας;

1. Ναι
2. Όχι
99. ΔΞ/ΔΑ

Ερ.45. ΠΟΙΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΕΧΕΤΕ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΣΚΗΣΗ ΤΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ ΣΑΣ;

1. Ανεργία	☐	5. Παλλινოსτούντες και ξένοι εργάτες	☐
2. Χαμηλές αποδοχές	☐	6. Συνεχείς έλεγχοι νομιμότητας	☐
3. Επαφή με δημ. υπηρεσίες	☐	7. Άλλο _____	
4. Ωράριο εργασίας	☐	99. ΔΞ/ΔΑ	
5. Αγνοια ανάγνωσης/γραφής	☐		

Ερ.46. ΑΣΚΕΙΤΕ ΤΑΥΤΟΧΡΟΝΑ ΑΛΛΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ;

1. Ναι 1α. ποια _____
2. Όχι
99. ΔΞ/ΔΑ

Ερ.47. ΤΙ ΒΑΣΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΕΧΕΤΕ;

1. ΟΓΑ	5. Δημοσίου
2. ΙΚΑ	6. Ιδιωτική
3. ΤΕΒΕ	7. Άλλου είδους (βιβλιάρια απορίας, υπερήλικων, κ.τ.λ)
4. ΤΣΜΕΔΕ	8. Δεν έχω
	99. ΔΞ/ΔΑ

Ερ.48. ΠΟΣΑ ΑΠΟ ΤΑ ΑΤΟΜΑ ΠΟΥ ΖΟΥΝΕ ΜΕ ΣΑΣ ΕΡΓΑΖΟΝΤΑΙ;

1α. Με ηλικία κάτω από 5 χρονών	
1β. Με ηλικία 5-12 χρονών	
2. Έφηβοι (13-17 χρονών)	
3α. Με ηλικία 18-65 χρονών	
3β. Με ηλικία πάνω από 65 χρονών	
Σύνολο	

Ερ.49. ΣΕ ΠΟΙΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΘΑ ΘΕΛΑΤΕ ΝΑ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΝΤΑΙ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΣΑΣ;

α. δ. ζ.
 β. ε. η.
 γ. στ. θ.

Ερ.50. ΠΟΙΟ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΑ ΕΜΠΟΔΙΖΕΙ ΝΑ ΤΟ ΕΠΙΛΕΞΟΥΝ;

1. Ελλιπή προσόντα, ικανότητες, δεξιότητες, ελλιπής μόρφωση
 2. Απόρριψη
 3. Ελλιπής βοήθεια από το κράτος για να είναι ανταγωνιστικοί (έλλειψη κατάρτισης-εκπαίδευσης)
 4. Άλλο _____
99. ΔΞ/ΔΑ

Ερ.51. ΠΟΣΟ ΕΧΕΤΕ ΒΟΗΘΗΘΕΙ ΑΠΟ ΤΟΝ ΟΑΕΔ; _____
(να αναφερθεί σε ποιο πρόγραμμα ή αν δεν έχει υπάρξει βοήθεια να γραφεί ΚΑΘΟΛΟΥ)**Ερ.52. ΤΙ ΘΑ ΜΠΟΡΟΥΣΕ ΝΑ ΚΑΝΕΙ ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΓΙΑ ΣΑΣ;** _____**Ερ.53. ΕΧΕΤΕ ΚΑΠΟΙΟ ΧΡΟΝΙΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΥΓΕΙΑΣ;** _____**Ερ.54. ΟΤΑΝ ΧΡΕΙΑΖΕΣΤΕ ΠΕΡΙΘΑΛΨΗ - ΤΟΚΕΤΟ ΣΕ ΠΟΙΟΝ ΑΠΕΥΘΥΝΕΣΤΕ;**

	για ελαφριά περιστατικά	για βαριά περιστατικά
Νοσοκομείο, ιατρείο του ΙΚΑ		
Εξωτερικό γιατρό		
Οικογένεια-συγγενείς		
Πουθενά		
Άλλο		

Ερ.55. ΠΟΙΑ ΕΜΒΟΛΙΑ ΕΧΕΤΕ ΚΑΝΕΙ ΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΣΑΣ;

	Εσείς	Τα παιδιά σας
1. Ηπατίτιδας		
2. Φυματίωσης		
3. Τετάνου		
4. Πολυομυελίτιδας		
5. Τριπλό		
6. Ιλαρά - Ερυθρά - Παρωτίτιδα		

Ερ.56. ΕΧΕΤΕ ΚΑΝΕΙ:

1. Τεστ ΠΑΠ	
2. Μαστογραφία	
3. Αντισύλληψη	

Ερ.57. ΧΑΣΑΤΕ ΚΑΝΕΝΑ ΑΤΟΜΟ ΜΙΚΡΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ ΜΕ ΤΟ ΟΠΟΙΟ ΣΥΖΟΥΣΑΤΕ ΑΠΟ ΚΑΠΟΙΑ ΑΣΘΕΝΕΙΑ;

α. πόσα; _____

β. σε ποιες ηλικίες;

_____**Ερ.58. ΕΧΕΤΕ ΑΛΛΗ ΒΟΗΘΕΙΑ ΑΠΟ ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ;**

	Ναι	Όχι	Είδος-Οργανισμός
Επιδόματα			
Προγράμματα επιμόρφωσης-κατάρτισης			
Ενημέρωση για τα δικαιώματά σας			
Δάνειο που δεν έχει αποπληρωθεί			
Συμβουλευτικά ή συνοδευτικά προγράμματα (οικογενειακός προγραμματισμός, προληπτική ιατρική, ψυχολογική στήριξη)			

Ερ.59. ΠΩΣ ΠΕΡΝΑΤΕ ΤΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΧΡΟΝΟ ΣΑΣ;

1. Κάνοντας αθλητισμό και σπορ
2. Κάνοντας και δεχόμενος/η επισκέψεις
3. Πηγαίνοντας βόλτες
4. Πηγαίνοντας σε κέντρα διασκέδασης (καφενεία - καφετέριες - ταβέρνες) στο Κριτήρι
5. Βλέποντας τηλεόραση (έργα, αθλητικά, ειδήσεις κ.τ.λ.)
6. Πηγαίνοντας στο θέατρο ή στον κινηματογράφο
7. Ακούγοντας μουσική

8. Διαβάζοντας
9. Πηγαίνοντας σε κέντρα διασκέδασης στον υπόλοιπο Τύρναβο
10. Πηγαίνοντας διακοπές
11. Άλλο_____

Ερ.60. ΠΩΣ ΒΛΕΠΕΤΕ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΣΑΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΛΗΘΥΣΜΟ ΠΟΥ ΔΕΝ ΖΕΙ ΣΤΟ ΚΡΙΤΗΡΙ;

1. Πολύ καλή	4. Κακή
2. Καλή	5. Πολύ κακή
3. Όχι και τόσο καλή	6. Εχθρική

Ερ.60.α. Που το αποδίδετε και πως τους αντιμετωπίζετε;_____

Ερ.61. ΕΙΣΤΕ ΕΝΕΡΓΟ ΜΕΛΟΣ ΣΕ:

1. Πολιτιστικούς συλλόγους	☐	4. Επαγγελματικούς συλλόγους	☐
2. Πολιτικές οργανώσεις ή κόμματα	☐	5. Θρησκευτικές οργανώσεις	☐
3. Αθλητικούς συλλόγους	☐	6. Άλλο_____	☐

Ερ.62. ΚΑΝΕΤΕ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΔΗΛΩΣΗ:

1. Ναι
2. Όχι
99. ΔΞ/ΔΑ

Ερ.63. ΠΟΙΟ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΕΤΗΣΙΟ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΚΑΤΑ ΤΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΣΑΣ ΔΗΛΩΣΗ;_____